

MARCIUS TIZENÖTÖDIKE

A magyar szabadság és demokrácia történeti és kulturális folyóirata

Alapítva 2010. október 11-én

2013/6 szám

Tartalom

[Villám](#)

- [Szemeddel...](#)

[Emlékezet](#)

- [Weöres Sándor: A teljesség felé](#)
- [Száz éve történt](#)
- [A Schuman-nyilatkozat](#)
- [Három hónapja történt](#)
- [Czetz János: Bem erdélyi hadjárata 1848-49-ben V. rész](#)

[Déliab](#)

- [Weöres Sándor: Dalok Na Conxy Pan-ból](#)
- [Weöres Sándor: Fű, fa, füst](#)
- [Weöres Sándor: Majomország](#)
- [Weöres Sándor: Idill a Horthy-korban](#)
- [Weöres Sándor: Munkanélküliek](#)
- [Weöres Sándor: Valse triste](#)
- [Weöres Sándor: A Bab el Mandeb-en](#)
- [Csü Jüan: A főváros siratása](#)
- [Si King](#)
- [Szabó Lőrinc: Dsuang Dszi álma](#)
- [Kosztolányi Dezső: Öreg pap](#)
- [Ballai László: A kamélia](#)

[Húrok](#)

- [Ballai László: Úrodüsszeia: 2001](#)
- [Weöres Sándor: Rongyszőnyeg](#)

Villám

Szemeddel...

„Szemeddel az egész tengert halászod
s horoggal mit fogsz? egynéhány halat.”

Weöres Sándor

Emlékezet

Weöres Sándor: A teljesség felé

– részletek –

Az Isten

Az ember, akit jönni-menni látsz: zárt, egyéni; s az emberakat legmélyebb rétege nem zárt, nem egyéni, mindennel összefüggő, azonos a minden alakzat mélyén rejlő egyetlen létezéssel.

Az időbeli véges személyiség mögül kibontakozó időtlen végtelenség: a lélek. A kibontakozásra nem szoruló időtlen végtelenség: az Isten.

Külön-külön határok csak a térben és időben vannak; ami tértelen, időtlen: bontatlan. A személyiség burkából kiemelkedő emberi lélek azonos az Istennel; és mégsem az Isten. Nem úgy azonos az Istennel, mint a csönd a csönddel, hanem mint a zaj megszűnése a csönddel.

Az ember, mikor zártságából megszabadul, háromféleképpen látja Istent: mint „van”-on túli, vonatkozás nélküli lényeg; mint a mindenséget beburkoló és telesugárzó szerelmet; s mint a véges személyiség leomlása után felragyogó végtelen lelket.

Az Istenbe-olvadó ember számára nincs többé kívánatos és nem kívánatos, nincs többé semmiféle fokozat; mindent végtelenül és kívánság nélkül szeret. Számára minden ugyanegy: minden a Teljes-Változatlan, melyből a számtalan változó jelenség árad. Isten tartalmazza a mindenséget, s a felszabadult lélek Istenben tartalmazza a mindenséget.

Első hármas-csoport

A közbeszéd nem tesz különbséget jó és kellemes között: Isten is jó, a viszketeg megvakarása is jó. Legtöbb ember a mennyről azt hiszi, hogy élvezet, s a pokolról, hogy gyötrelm.

Az öröm, a kín és minden tagoltság, még ha legtisztább is, a testhez tartozik. A boldogságot csak a testben kíséri öröm, a boldogtalanságot csak a testben kíséri kín. A halállal elmállik az öröm, a kín és minden tagoltság.

A határtalan az érzelgősnek, mint a fagy; a gyűjteni vágyónak, mint a fosztogatás; az egyéniségnek, mint a megsemmisülés.

Második hármascsoport

Bontsd le magadban arcod köveit: szirt-talajod rád világol! A hús és vér hazug és mohó, de igaz és szelíd a csontváz.

Ha lényed mélyén dédelgeted egyéniségedet: akár ha gyomrodban viselnéd a ruhát és fázó csupasz testeddel melengetnéd.

Ha boldogságot a változótól remélsz, nem a változatlantól; ha öröklétet a változóban remélsz, nem a változatlanban: akár ha tükörképedet akarnád etetni és öltöztetni, s vézna és pucér maradna tested is, tükörképed is.

A halálról

Az ember kétféleképpen mentesülhet egyéniségétől: vagy alája süllyed, vagy föléje emelkedik.

Vannak emberek, kik úgy belemosódnak a tömeg-lélek alaktalanságába, vagy valamely züllöttség értelem-alatti áramába, hogy teljesen feloldódnak benne, eltompulnak és külön-létük csak látszat. És haláluk már csak e látszatnak halála: testük felbomlásával a külön-létük utolsó jele is megszűnik, végképp beleolvadnak a sötét, ragacsos áradatokba. Ez a kárhozat.

És vannak, akik egyéniségük fölé emelkedve, igazi lényük a személytelen, örök mértéket teszik; halálukban úgy omlik le róluk a különlet, mint egy börtönfal és átömlenek időbeli, zárt életükből az időtlen, határtalan teljességbe. Ez az üdvösség.

Legtöbb ember a haláláig őrzi egyéniségét. Tervei, körülményei, apró kedvtelései jelentik részére az élet értelmét s a haldoklás perceiben feltárló időtlen végtelenségtől, az üdvösségtől éppúgy visszariad, mint az elfoszló tudat alól feltörő homályos vonzástól, a kárhozattól; egyikben sincs érzés, értelem, változás, tagoltság,

melyek az ő kedvteléseikhez szükségesek; szétmálló ösztöne az élet végső roncsába kapaszkodik, s ez már nem nyújt menedéket. Az élet változás, az idő kicsúszik alóla, a változatlan örökléttől iszonyodva elhúzódik: dermedt állapotba kerül, melyből az élet tagoltsága és a lét teljessége egyformán hiányzik. Meghalás utáni sorsa kis-részben attól függ, hogy miképpen emlékeznek rá, imádkoznak-e érte, földi és nem földi jó szándékok segítik-e; főképpen pedig attól, hogy volt-e az életében valamely egyén-fölötti, általános erény, mely nem a személyiséghez, hanem az alkat mélyén rejlő örök mértékhez tartozik, a személyiség elpusztulásával nem pusztul el és őt támogatni bírja. Ez a tisztítóúz.

Ki vagy te?

Ha elvonatkoztatod magadat mindattól, amit lényednek ismersz: tulajdonképpen lényed ott kezdődik.

Testedet, értelmedet, személyedet ne cseréld össze lényeddel, önmagaddal. Csak segédeszközöd; csak batyu, mely szükségleteid őrzője is, görnyesztő teher is.

Tested nem te vagy, hiszen csak anyag, mely folyton cserélődik: negyvenéves korodban húszéveskori

testedből egyetlen parány sincsen. De érzelmvilágod és értelmed sem te vagy, hiszen még nem volt, mikor te már a bölcsőből nézegettél. Ki vagy? a határtalan, mely fogantatásodkor a határok közt megjelent.

Ha elhatárolt személyedet tekinted önmagadnak, végezz copernicusi fordulatot: a határtalan teljességet tekintsd önmagadnak, személyedet pedig ideiglenes kötöttségnek, pusztá tüneménynek, „nem-én”-nek.

Ahol megszűnik az érzés, érzéketlenség, gondolat, gondolatlanság, változás, változatlanosság; ahol azt hinnéd, hogy semmi sincsen: tulajdonképpen lényed ott kezdődik.

Az egyéniség szétbontása

Egyenként vizsgálj át egyéniséged minden tartalmát és rendezgesd. Figyeld meg szokásaidat: honnan erednek, mit művelnek, hova tartanak.

Bontsd szét egyéniségedet és minden tartalma idegenként fog mutatkozni előtted.

Bontsd szét egyéniségedet és ne félj, hogy elszegényedsz: mert helyébe tódul a határtalan összefüggés gazdagsága.

Bontsd szét egyéniségedet és ne félj, hogy bármit is elveszítesz: mert ha a mosdatlant kiutasítod, mosdottan a helyén találsz.

Bontsd szét egyéniségedet és szabaddá válnak lelked végtelen áramai, melyek nem benned vannak és nem kívüled, áthatnak mindenben.

Akin egyénisége uralkodik: ha előrejut, pöffeszkedővé, ha lemarad, ronggyá válik. S aki egyéniségén uralkodik: valójában nem érinti a szerencse és a balsors.

A vágyak idomítása

Ne mondj le semmiről: mert ki amiről lemondott, abban elszáradt. De kívánságaid rabja se legyél.

Visszafojtott szenvedélyekkel vánszorogni éppoly keserves, mint szabadjára eresztett szenvedélyek közt morzsolódnia.

Ha vágyaidat kényezteted: párzanak és fiadzanak. Ha vágyaidat megölöd: kísértetként visszajárnak. Ha vágyaidat megszelídítod: igába foghatod őket és sárkányokkal szánthatsz és vethetsz, mint a tökéletes hatalom maga.

Legtöbb ember, ha véletlenül megpillantja saját mélységének valamely szörnyetegét, irtózáttal visszalöki a homályba; ezentúl a szörny még-nyugtalanabb és lassanként megrepeszi a falat. Ha meglátod egyik-másik szörnyedet, ne irtózz és ne ijedj és ne hazudj önmagadnak, inkább örülj, hogy felismerted; gondozd, mert könnyen szelídül és derék háziállat lesz belőle.

Jó és rossz tulajdonságaid alapján véve nincsenek. Ápolt tulajdonságaid jók; becézett, vagy elhanyagolt tulajdonságaid rosszak.

Az élet idomítása

Az életet úgy tekintsd, mint az óriáskígyót. Ha távol tartod magadtól, gyönyörködhetsz táncos hajladozásában és bőrének ütemes mintázatában, s gondozhatod és etetheted. Ha magadra bocsátod, rád tekeredik és nem gyönyörködsz benne többé, s nem te táplálsz, hanem a húsd és véred.

Az életet ne úgy tartsd távol magadtól, hogy elbújsz előle, mert észrevétlenül utánad kúszik, vagy váratlanul összeroppantja rejtekhelyedet. Nem lehet megszökni tőle, még a halálba sem.

Az életet úgy tartsd távol magadtól, hogy uralkodni tudj fölötte: ahogy a kígyó fölött, síp-zenéjével, a kígyóbűvölő uralkodik.

Mily zene, melytől az élet kígyója megszelídül és engedelmeskedik? amely a véges igényeket levetkőző, meztelen, határtalan lélekből árad.

Sem a tétlen remeteségben, sem a tevékenységben nem győzheted le az életet; csupán önmagadban, ha gyarló tulajdonságaidat úgy rendezed, hogy a tökéletes mértékhez igazodjanak.

Ha ezt eléred: tétlenséged is tevékeny, mint a napsugár; tevékenységed is tétlen, mint az időjárás váltakozása.

A teljes-ember

Ha külön-külön felismerted változatlan alaprétegedet: időtlen-határtalan lényedet, melyben az örök mérték rejlik; s ennek időbeli, véges ruháját: soktagozatú egyéniségedet, melyben az esetenkénti igények rejlenek: módodban van, hogy az örök lényed s nem a folyton változó egyéniséged vezessen.

Ezután felismerheted egyéniséged igazi szerepét: csak jelzőkészülék, mely eligazít a jelenség-világban. A vágyak nem lesznek erőszakosak többé, hanem olyanok, mint a jelek a térképen: belátásodtól függ, hogy miként igazodsz hozzájuk, nem követelőznek. A testi szenvedés nem érint többé: tested bármekkora kínok közt vonaglik és jajgat, lényed úgy figyel és úgy gondozza, mint egy idegen, beteg

állatot. Az éhség és szomjúság sem érint ezentúl, sem érzékiség, sem öröm és bánat, sem tudásvágy: tested, érzéked, értelmed hiányait úgy érzékeled és úgy javítod, idegenül, mint ruhádon a gyűrődést, foltot, szakadást. Mindaz, ami az életben kívánatosnak látszik: gazdagság, siker, hatalom, egészség, számodra nem több, mint a felnőttnak gyermekkori játékszerei; nem sóvárgásod, hanem helyzeted jelöli meg,

hogy mit viselj. Örök lényed nem vágyik semmire, még az üdvösségre sem: csak úgy kívánja, ahogy a gőz felemelkedni s a kő hullni kíván: nem a személyes vágya, hanem helyzetének törvénye szerint.

Ha létezésednek fényforrását egyéniségedből kiemelted és örök lényedbe helyezted: sérthetetlen lettél, kezvedbe vetted sorsodat. Többé nem érhet kár, se haszon, jutalom igénye nélkül működsz, ahogy a folyam homokot görget, halat éltet, hajót cipel.

Találkozás egy teljes-emberrel

Vonaton utaztam, harmadosztályon. Felszállt egy apáca, rengeteg csomaggal: holmit vitt egy új gyermekmenhely berendezésére.

Szemre nem volt rajt semmi figyelemreméltó, de lénye tündökölt: őt már nem érintette a földi élet, ami nem gátolta abban, hogy jobban tevékenykedjék, mint akik az élettől százfélét akarnak.

Megszólítottam: Megvan-e minden csomagja? Elgondolkozott és számolni kezdett: „Egy, kettő, három... nyolc, kilenc”, aztán sajátmagára mutatott: „tíz”. Öneki már csak poggyász volt a saját teste is.

Ez az együgyű, tehetetlen, szórakozott kis szolgáló nagyobb hatalom, mint a föld minden fegyvere együttvéve.

Az emberismeretről

Az érzelgősség legrikítóbb példái azok a regények és filmek, hol a szereplőket szét lehet válogatni a jók és gonoszok csoportjába. Legangyalabbak a főszereplők, kikkel az olvasó együtt sír és nevet, szinte egybeolvad velük; de ha jobban megnézzük ezeket a főszereplőket, nem is olyan angyalok: kicsinyes, kapzsi, édeskés vágyaik vezetik őket. A többi szereplők aszerint minősülnek jóvá és rokonszenvessé, vagy gonosszá és gyűlöletessé, hogy a főhősöket támogatják-e, vagy gátolják-e. Legtöbb mai ember az érzelgős regények módjára nézi a világot: amerre vágyai terelik és akik e vágyakat segítik, azok a jók; vágyainak gátlói a rosszak.

A mai átlagos emberismeret megdöbbenően együgyű. Legtöbb mai ember csak azt a felületet látja belőled, amelyet az ő kedvtelése és igényei felé mutatsz; nem nézi, hogy bensőd milyen; a nő aszerint ítél rólad, hogy szórakoztatod-e, hevítet-e, a férfi pedig aszerint, hogy miként illeszkedsz az ő elveibe, terveibe, megrögzöttségeibe. A jót összecsereéli a vonzóval, csábítóval; nem csoda, ha a magánéletben is, közéletben is többnyire kalandorok vezetik. Örökös a csalódása és kiábrándulása, hibáztat minden égi és földi hatalmat, mások gonoszságát, néha még saját ostobaságát is; csak éppen arra nem gondol, hogy embertársait ne az ő igényein keresztül nézze, hanem önmagukban.

A közösség-gyűlöletről

A rendezetlen, ködös lelkület leggyakoribb és legjellemzőbb tünete: gyűlölködés valamely közösség iránt. Minden baj okai a zsidók, vagy: a katolikusok, vagy: a pénzemberek, stb.: a gyűlölt közösséget tönkre kell tenni és minden rendbe jön. Indulatos kifakadások az illető embercsoport ellen, de lehetőleg olyankor, ha kellemetlenség nem lehet belőle. S a gyűlölet a gyűlölt közösség egy-egy tagja iránt lényegesen kisebb, mint az egész közösség iránt; a közelebbi jó ismerősök kivételek, csak a többi tűzrevaló.

Efajta gyűlölködés igen könnyen fertőződik, mert a balsikereink okozta keserűséget és csalódást egyszerűbb és kényelmesebb egy-egy általános indulatrohammal levezetni, mint önmagunkat ellenőrizni. Valójában nincs olyan embercsoport, melyet gyűlölni indokoltabb volna, mint például a kövéreket, vagy a magas termetűeket.

Gyakran kérdezd meg önmagadtól: „Van-e olyan közösség, vagy egyén, akit kéjjel bántanék?” S ha van: kutasd ki bántási-hajlamod okát; észre fogod venni, hogy az igazi ok sosem az illetőben van, még ha talán csakugyan kellemetlenkedett is neked, hanem önmagadban, teljesületlen vágyaidban. Bosszúállással, vagy tétlen gyűlölködéssel semmit sem javítasz, viszont saját lelkületedet megmérgezed vele.

A közösség-javításról

Írماغját se túrd magadban semmiféle társadalomjavító szándéknak. Mert minden elvont közösség ködkép; és aki a ködben rohangál, előbb-utóbb elevent tipor.

Tiszteld, ápd a szűkebb és tágabb otthonodat: a családot, nemzetet, emberiséget. De egyiket se téveszd össze azokkal, kik e fogalmakra hivatkozva ártalmat követelnek.

Mi ártalmas? ha Pétert azzal akarod segíteni, hogy Pált visszaszorítod. – Amelyik nemzet ezt homlokán

viseli: nem vész el soha.

„Péterrel azonosítom magam, Pált nem szeretem; Pétert megcsókolom, Pált megverem” – ez az érzelműség; ez a közéleti elgondolások közös váza; a jelenkor ettől koldul. Bárkit csak úgy segíthetsz, hogy más rovására ne essék.

Népedet és az emberiséget csak azáltal javíthatod, ha önmagadat javítod.

Az igazság sosem az emberiséget, mindig csak az egy-embert válthatja meg.

A vezéreberről

Négyféle vezetőember lehet az ország élén: Prokrasztész, Napóleon, Samu bácsi és Szolón.

Prokrasztész egy elgondolás híve, melybe nemzetét belekényszeríteni akarja, ha török, ha szakad.

Napóleon szenvedélyes játékos és akár nyer, akár veszít, mindenképpen tékozol.

Samu bácsi úgy ül az uralkodói teremben, mint egy fűszerboltban, dekákkal és garasokkal ravaszkodik.

Szolón az isteni ihletre figyel, minden tette az örök mértékből ered és országa virul.

A haszonleső vallásosság

Olyik ember a vallásosságot csereüzletnek nézi: az ember kötelessége, hogy jól viselkedjék, Isten parancsainak és az előírt szertartásoknak eleget tegyen; Isten dolga, hogy az embert ugyanoly arányban lássa el földi javakkal, amennyire jól viselkedett, a

parancsokat követte, a szertartásokat elvégezte. Eszerint a legvallásosabb és legjobb embereknek kéne leggazdagabbaknak lenni, s a vallástalanoknak és törvényteleneknek nyomorogni kellene.

Aki úgy vallásos, hogy cserébe hozzájusson a sóvárgott javakhoz: máris bebizonyította kapzsiságát és érdemtelenységét. Isten jósága nem hizlalda és nem jótékonyági intézmény. Az isteni szeretet változatlan sugárzása semmihez nem hasonlít kevésbé, mint a jótékonykodáshoz, a vágyak kielégítéséhez. Ha vágyaid közül ki tudsz bontakozni, akkor éred el Istent.

Felekezetiesség

Sokan vannak lelkes és harcos katolikusok, protestánsok, izraeliták, kik Istent csak félig-meddig hiszik és vallásuk dogmáiban egyáltalán nem tudnak hinni, mindamelltt ökökre mennek felekezetükért. A mozdonyból csak a kazánt vállalják, mely robbanékony, de a kerekeket nem, melyekkel járni lehet.

A kívánság, mint veszély

Az egyéni-embernek az élvezet, a haszon látszik legkellőbbnek; nem különbözteti meg az élvezetést a jótól, a hasznot a céltől. Még az emberiség sorsának javítását is úgy képzei, mint mennél több embernek

mennél kellemesebb állapotba helyezését. S az üdvösséget úgy képzeled, mint örök élvezetet és örök hasznot; holott az üdvösség az élvezetre és haszonra irányuló kívánság lidércének szétfoslása.

A kellemességnek és haszonnak kívánása semmi egyéb, mint testi mivoltodból feltörő elemi igény; ne hagyj, hogy lelked is behódoljon ennek az igénynek. A lélek elemi igénye más: mindennel összhangba jutni. S az összhangra-törekvést az élvezet és haszon, mihelyt túl-lép a szükségleten, megzavarja.

A kívánság, mint veszélytelen

Az önkínzás többnyire zsákutca; néha nagy kerülő; csak igen ritkán a legrövidebb út.

Legtöbb ember részére az élvezetekről való teljes lemondás éppoly káros, mint az élvezetekben tobzódás. Ami pedig a kettő közt van, a mértékletesség („élvezek, de kiskanalanként, óvatosan, takarékosan”): összezsugorító.

Úgy neveld kívánságaidat, hogy ne az élvezetek és hasznok felé irányuljanak: ezzel elkerülsz a lemondást, tobzódást és mértékletességet egyaránt. Úgy alakítsd kívánságaidat, hogy akár az élvezeteket és életbeli hasznokat, akár ezeknek hiányát mellékesen fogadhasd, ne kelljen sokat törődnöd azzal, hogy részesülsz-e bennük,

vagy sem. Ha érzésvilágod nem a változóra, hanem az állandóra irányul, ha a változót kívülről, idegenül szemléled, ha mindennel összhangra törekszel, ha az örök mértékre figyelsz: ezzel életbeli kívánságaid méregfogát kihúzod és számodra az élet javai és kárai nem veszedelmesek többé, csak felületesen érintenek.

A szabály, mint fogság és mint szabadság

Légy szigorú önmagadhoz, de ne gyötörd természetedet. Bontsd le szeszélyeid, sóvárgásaid, nem azért, hogy nélkülük nyomorogj, hanem, hogy folyhass, mint a víz, és biztos lehess, mint az ég.

A szabály nem arra való, hogy beléje börtönözd magad; legyen lakószobád, szabadon ki-be járhass, dolgozol szerint.

A szabály semmit sem ér, ha elhatározásszerű en viseled, ha komoran és konokul csörömpöl rajtad; a szabály akkor jó, ha érzéseidbe ivódik és finoman, hajlékonyan támogat.

Az erkölcs, I.

Az erkölcs, mit kényszeredetten és kedvetlenül viselsz: nem erény, csak gyöngeség.

Az erény mindig kiterelődik. Nincs az a bűn, mely ne volna közelebb az erényhez, mint a sokféle zsugorgó ál-erény.

Ha erkölcsös vagy, ennek próbája, hogy nem az erényed igáját érzed, hanem tündöklését, zamatát, erejét.

Ha erkölcsös vagy, ennek próbája, hogy erényt és bűnt egyformán és sóvárgás nélkül szeretsz.

Az erkölcs, II.

Hiába óvakodsz a bűntől, ha az ál-erényt magadra bocsátod. Az erény és bűn mennél fejlettebb, annál tágabb; az ál-erény mennél fejlettebb, annál görcsösebb. A bűnből mindig lehet erény, de az ál-erényből bajosan.

Az ál-erények mindegyike valamely igazi erényen élősködik, amellyel

össze szokták téveszteni. A vallásosság élősdije a türelmetlen felekezeti és kenetes ájtatoskodás, a hazafiság az erőszakos sovinizmus, az emberszeretetét a fontoskodó közéleti buzgalom, a tudomány az ál-tudományos kandiság, a művészetét a társadalmi sürgő-forgó művészkedés-műpártolás, a mindennapi szorgalomé a sárba-ragadó gürcölés, a jóságé a csepegős-szívű jótékonykodás és tolakodó vigasztalgatás, a szerelmi tisztességé a házastársra horgászó mohóság és mások szennyesében turkálás, stb.

Az erény sosem erőszakos; ezzel szemben bármelyik ál-erény jelszava lehetne: „Amit én nem teszek, másnak sem szabad.”

Az ál-erények fojtogatják a hitet, igazságot, erkölcsöt, tudást, szépséget; mindazt, ami az emberiség állandó kincse, megmérgezik, azáltal, hogy rájuk hivatkozva kötelezővé teszik saját töpörödöttségüket.

Az erkölcs, III.

Erény mindaz, mely az örök mértékkel megegyezik s a teljesség felé emel; bűn mindaz, mely az örök mértékkel szembeszegül s a teljességtől távolít.

Aki a teljességet eléri, az örök mértékkel azonosul: nincs erénye és nincs bűne többé; ahogy a tűznek nem erénye, hanem természete a világosság, éppúgy a teljességgel azonosult lénynek nem erénye, hanem természete az örök mérték szerinti működés. A teljességben nincs jó és rossz, nincs érdem és hiba, nincs jutalom és büntetés.

Az alkalmatlan kísérő

Aki a teljességet elérni akarja: a legmakacsabb akadé, mely bogáncként rácsipeszkedik: a hiúság. A teljességhez tudatosan közeledő ember kiválónak, felsőbbrendűnek érzi magát. S amíg felsőbbrendűségi érzése megvan, egyénisége nem bír szétoldódni, hiszen felsőbb- vagy alsóbbrendű csak az egyén lehet, a teljességben

nincsenek különbségek. A teljességhez vivő út nem a kiválóaké, hanem minden külön-levőé: ezen az úton halad valamennyi, ha nem is tud róla. S ha különbnek érzed magadat azoknál, akik még az út elején vannak, s magadnál különbnek azokat, akik már célba jutottak: be hagyod csapni magadat az idő káprázatától; hiszen hogy valaki az út elején, közepén, vagy végén van-e, csak dátum-különbség.

A hírvágy

Ne kívánd azt, amit általában hírnévnek, dicsőségnek neveznek: mert a híres emberek kirakatban

tarkállanak, mint egy halom sütemény s a kíváncsiság légy-felhőként lepi és mocskolja őket; a hírnév nem dicsőség, hanem nyomorúság és megaláztatás.

Ne kívánd azt, amit általában örök hírnévnek, halhatatlanságnak neveznek: mert semmit sem érsz vele, ha emléked holtod után is megmarad a jövő nemzedékek emlékezetében, mint összeszáradt múmia a piramisban. Amit a nagy emberek halhatatlanságának mondanak, nem örök élet, még csak nem is örök emlékezetesség, hanem pár-száz vagy párezer évvel későbbre halasztódó feledés. Figyeld e lassúbb feledésre jutottakat: szikkadt, porosodó változatlanáguk mily félelmetes. Királyi csend az övék, arany és ezüst kripta-csend. Nem az életük, hanem a haláluk nyúlik évszázadokra, vagy év tízezredekre.

Dicsőségedet és halhatatlanságodat ne embertársaidtól reméld, mert benned van, vagy benned nincsen. Az európai ember nem akar akkora lenni, hogy létének teljes lehetőségét betöltse, csak mint egy jókora világítótorony, mely eltűnik az éjszakában. Ne elégedj meg a mérhetővel, csupán a teljes nagyságra törekedj.

Haláltánc

Akinek elvei, vagy tehetségei vannak, általuk kiválónak érzi magát; aki egy szemétdombot összekapart magának, vagy akit dicsérnek, kiválónak érzi magát. Ismerd fel, hogy a fülemüle jól énekel, a kutya jól ugat, a bárány jól eszi a füvet, az ember a bárányt és a fű az emberhullát: minden a helyén van, minden tökéletesen táncolja a maga táncát és kiválóság nincsen.

Az összhang teljes és megzavarhatatlan. A sok külön-levőnek mind önálló igényei vannak, melyek az összhangot megzavarnák: ezeket a haláltánc körforgása hozza összhangba. Ne kiválóságra törekedj, hanem igyekezz az összhangot önmagadban megvalósítani, minden önálló igénytől mentesülni s akkor a haláltáncból kimaradsz.

Aki boldogságot kíván, mindig rohan és rohanása az összhangba simul. Aki összhangot kíván, boldog.

Vetkőzés

Írmagját se túrd magadban semmiféle érvényesülési szándéknak. Mert ahogy előbbre törtetsz az életben, úgy csúszol vissza önmagadban.

Ne törekedj kiválóságra. Ez azonban nem jelenti, hogy képességeidet elhanyagold. Önmagadban akkor jutsz előbbre, ha képességeidet mennél teltebbé s összezsengőbbé teszed; mindegy, hogy képességeid mekkorák: fő, hogy a tőled telhető legjobbat formáld belőlük és általuk.

Képességeid a paripák, melyek a végső házig visznek; de a házba csak úgy tudsz belépni, ha fogatod kívül marad. Minden képességnek mérete van; s a végső kapun csak az fér be, ami mérhetetlen: a lélek maga.

Párbeszéd

„A jázmin gyengéd-e, vagy bennem van-e a gyengédség, mit a jázmin felidéz? A kökörccsin alattomos-e, vagy bennem van-e az alattomoság, mit a kökörccsin felidéz?”

„A külső és belső lényegében ugyanaz.”

„A porszem kicsiny-e, vagy bennem van-e a kicsinység, mit a porszem felidéz? A hegy nagy-e, vagy

bennem van-e a nagyság, mit a hegy felidéz?”

„A külső és belső lényegében ugyanaz.”

Genesis

A lámpa nem látja önmaga fényét. A méz nem érzi önmaga édességét.

Metamorphosis

A szivárványhíd az egyetlen, ahol angyalok és ördögök úgy járnak-kelnek, hogy alig lehet szétismerni őket.

Apocalypsis

Kiknek nevük a ruhájuk, fejüket szárnyuk alá rejtik, visszabújnak álmaikba.

Tíz erkély

A teljes lét: élet-nélküli.

A teljes öröklét: idő-nélküli.

A teljes működés: változás-nélküli.

A teljes hatalom: erő-nélküli.

A teljes tudás: adat-nélküli.

A teljes bölcsesség: gondolat-nélküli.

A teljes szeretet: érzés-nélküli.

A teljes jóság: irány-nélküli.

A teljes boldogság: öröm-nélküli.

A teljes zengés: hang-nélküli.

Összefoglalás

Van valami, mely változatlan –

Mindennek lényege ez a változatlan –

Ha minden esetlegestől mentesülök: nem marad belőlem más, csak a változatlan.

Az igazságról

A szavak különlévők és gyöngysorszerűek, a dolgok összefüggők és halomszerűek. Ezért a szavak és dolgok csak sűrölnék egymást.

A gondolat összetett és kimondható, az igazság egyszerű és kimondhatatlan. Igazságot csak beszéd nélkül tudhatsz meg, tehát csak önmagadtól. Tedd alkalmassá lelkedet arra, hogy az igazságot tudhasd benne.

Száz éve történt

Amikor Weöres Sándor megszületett, a művelt világ teljes erővel dolgozott azon, hogy elpusztítsa önmagát.

„Az általunk addig megismert világ veszedelmesen düledezett – írta visszaemlékezéseiben az Osztrák-Magyar Monarchia helyzetéről Oscar Kokoschka. – A korona összes államában leküzdhetetlen bajok támadtak, amelyeket csak a Monarchia felosztásával lehetett végleg megoldani. Az egyes nemzetek szellemi elitje ablakokat kezdett bezúzni, a nemzetközi beállítottságú munkásság barikádokat emelt az utcák kövezetéből. Hazafias politikusok azt követelték, hogy hazájuk kizárólagos joggal aknázhassa ki természeti kincseit. Nagyhangú politikusok érveltek az eszméik mellett, a német egység hívei a Német Birodalomhoz való csatlakozást, az irredenták Olaszország egyesülését vagy Nagyszerbiát hirdették. Egy pánszláv csoport a cári birodalomhoz való csatlakozásban reménykedett. Mindenki a saját jövőbeli államában hitt.”

„Az első menetet megnyertük, s most a másodikra kell készülnünk, Ausztria ellen” – jelölte meg a „tennivalókat” Pašić szerb miniszterelnök, miután országa az 1912-13-as Balkán háborúk során megszerezte magának az akkor már döntően albánok lakta koszovói területet és az Ohridi-tó környékét.

A második Balkán-háború után kialakult helyzetben Németország azt követelte kettős szövetségbeli partnerétől, az Osztrák-Magyar Monarchiától, hogy erősítse meg a Romániával való szövetséget, noha az Bécs akaratával ellentétben gyarapította területeit Bulgária rovására. Németország ugyanis ekkorra már készen állt az antant elleni háborúra, és a Schlieffen-terv – azaz a villámháborús csapás mind a nyugati, mind a keleti fronton – megkívánta, hogy Oroszország ellen a kezdetben a lehető legnagyobb tömegű nem német haderőt lehessen bevetni. A Monarchia tehát igyekezett diplomáciai szálakon Romániával is és Bulgáriával is szorosabbra fűzni kapcsolatát, amellyel természetesen mindkét reláció meggyengülését okozta.

A Romániával való szövetség helyett a magyar kormány is a bolgár orientációt támogatta, minthogy így látta biztosíthatónak a Kárpát-medencében élő románok feletti magyar hegemoniát. Ezt a programot Tisza István ráadásul egy huzamosabb békés kurzus kilátásával kötötte egybe, minthogy a szövetségi rendszer átalakítása nem történhet egyik napról a másikra.

A Jules Chopin álnéven publikáló Pichon, a prágai egyetem francia lektora brosrájában homogén, szabad és független kis államok kialakulását előjelezte az Osztrák-Magyar Monarchia helyén.

A magyarországi nemzetiségi és a magyar pártok álláspontja között áthidalhatatlan szakadék tátongott. Tisza István 1912-14-es tárgyalásai során hiába ajánlotta fel a magyarországi románoknak a nemzetiségi tisztviselők felvételét a közigazgatási karba, a nemzetiségi többségű választókeretek kialakítását, a nemzetiségi pártok elismerését, valamint a magyarosító iskolapolitika revízióját és enyhítését. A magyarországi román vezetők méltatlanul kevésnek találták az engedményeket és ragaszkodtak a területi-politikai autonómiához, ugyanakkor a magyar nacionalisták „suttyomban elkövetett hazaárulás”-ként értékelték a miniszterelnök lépését.

A Schuman-nyilatkozat

A Robert Schuman halálának ötvenedik évfordulója alkalmából megtartott rendezvényen a pap – aki most az emberi erőforrások minisztere Magyarországon – azt a kijelentést tette, hogy az EU eredeti gondolata a keresztény kultúrára alapuló létezés volt. Érdemes felidézni tehát a miniszter okulására – és mindazon műveletlen személyekére, akik hamis szentenciáit elhiszik – Robert Schuman 1950. május 9-i nyilatkozatát, amely az európai integráció alapidokumentuma:

A Schuman-nyilatkozat

A világbékét csak úgy lehet megőrizni, ha az azt fenyegető veszélyekkel arányban álló kreatív erőfeszítéseket teszünk.

Az, amivel egy jól szervezett és életteli Európa hozzá tud járulni a civilizációhoz, elengedhetetlenül szükséges a békés kapcsolatok fenntartásához. Franciaország, amely több mint húsz éve magára vállalja az egyesült Európa bajnokának szerepét, mindig is a béke szolgálatát tekintette legfőbb céljának. Európa egyesülése nem valósult meg, és beköszöntött a háború időszeke.

Európát nem lehet egy csapásra felépíteni, sem pusztán valamely közös szerkezet kialakításával integrálni. Konkrét megvalósításokra, de mindenekelőtt a tényleges szolidaritás megteremtésére van szükség. Az európai nemzetek összefogásához szükség van arra, hogy Franciaország és Németország között megszűnjön az évszázados ellentét.

Bármihöz fogunk is, annak elsősorban e két országra kell vonatkoznia.

E célból a francia kormány egy behatárolt, ám jelentős kérdésre vonatkozó azonnali, konkrét lépést javasol.

A francia kormány javaslata, hogy a francia és német szén- és acéltermelést együttesen egy közös Főhatóság ellenőrzése alá helyezték, egy Európa más országai előtt is nyitva álló szervezet keretein belül. A termelés egyesítése azonnal biztosítaná a gazdasági fejlődés valós közös alapjait, az európai szövetség első lépését, és ezáltal megváltoztatná ezeknek a hosszú idő óta hadifelszerelések gyártásának szentelt vidékeknek a sorsát, amelyek a fegyverkezés legelső áldozatai voltak.

Az ily módon a termelésben kialakuló szolidaritás világossá teszi, hogy ettől kezdve bármiféle háború Franciaország és Németország között nemcsak elképzelhetetlen, hanem gyakorlatilag is kivitelezhetetlen lenne. A termelés ily módon megvalósuló erőteljes egysége, amely minden, szabad akaratából csatlakozni kívánó ország előtt nyitva áll, és amely a tagállamoknak az ipari termeléshez szükséges alapvető anyagokat egyenlő feltételek mellett fogja biztosítani, megveti a gazdasági egység tényleges alapjait.

A termelés az egész világ rendelkezésére áll majd megkülönböztetés vagy kirekesztés nélkül, annak érdekében, hogy hozzájárulhasson az életszínvonal emeléséhez és a békés tevékenységek fejlesztéséhez. Az erőforrások bővülésének köszönhetően Európa képes lesz arra, hogy egyik alapvető feladatának, azaz az afrikai kontinens felvirágoztatásának megvalósítására törekedjék. Ily módon egyszerűen és gyorsan megvalósul a gazdasági közösség megalapításához szükséges érdekegyesítés, ami a hosszú ideig véres konfliktusok által megosztott országok közötti szélesebb körű és mélyebb gyökerű közösség magját veti el.

Az alapvető termelés összevonása és egy új, Franciaországra, Németországra és a csatlakozó országokra nézve kötelező érvényű döntéseket hozó Főhatóság létrehozása következtében e javaslat az első konkrét alapot jelenti az európai szövetség számára. Ez pedig nélkülözhetetlen a béke megóvása érdekében. A francia kormány kész arra, hogy az itt felvázolt célok megvalósítása érdekében a következő alapokról kiindulva tárgyalásokat kezdjen.

A közös Főhatóság feladata lesz, hogy a lehető legrövidebb időn belül megvalósítsa a termelés modernizációját és minőségének javítását, a francia és a német piacon, illetve a szervezethez csatlakozó országok piacain azonos feltételek mellett kínálja a szén és az acélt, a más államok felé irányuló közös export fejlesztését és az érintett iparokban dolgozó munkaerő életfeltételeiben jelentkező fejlődés kiegyenlítését.

Annak érdekében, hogy e célkitűzéseket a tagállamok jelenlegi, nagyon eltérő termelési feltételeiből kiindulva megvalósítsák, javasolt, hogy bizonyos átmeneti intézkedéseket bevezessenek, így például készítsenek termelési és befektetési tervet, dolgozzanak ki egy árkiegyenlítő rendszert, és hozzanak létre egy átszervezési alapot a termelés racionalizálásának megkönnyítése érdekében. A tagállamok közötti forgalomban a szén és az acél minden vámjellegű kötelezettségtől mentesen és azonos szállítási feltételekkel áramolhat. Fokozatosan kialakulnak azok a feltételek, amelyek a termelés lehető legracionálisabb elosztását spontán módon, a legmagasabb termelékenységi szint mellett valósítják meg.

A nemzetközi kartellekkel ellentétben, amelyek a nemzeti piacok felosztására és a versenyt korlátozó gyakorlatokkal és a magasan tartott profitokkal azok kihasználására irányulnak, a tervezett szervezet a piacok egyesítését és a termelés kiszélesítését biztosítja majd.

A fent leírt alapvető elvek és kezdeményezések az államok által aláírandó szerződés tárgyát képeznék, amelyet azok parlamentjei ratifikálnának. A megvalósítás lépéseinek pontosítása céljából feltétlenül szükséges tárgyalásokat közös akarattal kijelölt döntőbíró közreműködése mellett szervezik meg, akinek feladata az lesz, hogy biztosítsa, a megállapodások megfelelnek az alapelveknek, illetve feloldhatatlan ellentét esetében döntsön az alkalmazandó megoldásról.

A közös Főhatóság független, a kormányok által paritásos alapon kijelölt személyekből áll, akik közül közös megegyezés alapján a kormányok kiválasztják az elnököt. Az elnök határozatai végrehajthatóak Franciaországban, Németországban és a többi, a rendszerhez csatlakozó államban. A Főhatóság határozatai elleni fellebbezési lehetőség biztosítása érdekében megteszik a megfelelő intézkedéseket. Az Egyesült Nemzetek Szervezete egy képviselőjét kirendeli a Főhatóság mellé, azzal a megbízással, hogy évente kétszer készítsen nyilvános jelentést az ENSZ számára, amelyben beszámol az új szervezet működéséről, többek közt a kijelölt békés célok tiszteletben tartásáról..

A Főhatóság létrehozása semmilyen módon nem lesz sérelmes a vállalati tulajdonviszonyokra nézve. Feladatai gyakorlása közben a Főhatóság figyelembe veszi a Nemzetközi Ruhr-hatóságra ruházott hatáskört, illetve Németország bármilyen jellegű kötelezettségeit, mindaddig, amíg azok fennállnak.

Három hónapja történt

Most, amikor az árvízhelyzet miatt negyedóránként megszakítják a Bartók rádióban a hangverseny-közvetítést, hogy bemondják, mit csinált a miniszterelnök a gáton, most, amikor az összes „köz” – azaz a kormányzat által kisajátított – televízióban félbeszakítják adást, hogy rendkívüli híradóban tájékoztatassák a nézőket arról, hogy miképp irányítja a miniszterelnök személyesen a munkálatokat – holott voltaképpen semmi szükség nincsen a közreműködésére, mert az árvízvédelem szakmai munka és nem politikai csinnadratta –, most érdemes igazán felidézni azt, hogy három hónappal ezelőtt, március 15. és 17. között a rendkívüli havazás miatt teljesen megbénult Magyarország. Tízezrek rekedtek az autópályákon és maradtak áram nélkül. A miniszterelnök a vészhelyzet elmúltával felkérte a belügyminisztert, hogy készítsen a rendkívüli időjárás miatt kialakult katasztrófhelyzet tapasztalatairól szóló jelentést, továbbá, hogy dolgozzon ki vészforgatókönyvet a hasonló helyzetekre.

Namármost korábban nem győztük hallgatni a Katasztrófavédelmi Főigazgatóság megszervezéséről szóló kormányzati sikerpropagandát, amely szerint ez a központosított szervezet minden korábbi elődjénél nagyobb hatékonysággal birkózik majd meg feladataival. No de ennek ne lett volna vészforgatókönyve? Akkor valójában mivel foglalkozott ez a hatóság? Létrejött valami „operatív törzs” is, amely kifejezés igen rosszul cseng azok fülében, akik még teljesítettek katonai szolgálatot a Kádár-kori honvédségben, ahol is a „törzsnél” a tisztek nem éppen tudományos igényű stratagémáikban, hanem a töményfogyasztásban igyekeztek felülmúlni egymást. 2012 őszén tartottak azután egy polgári védelmi gyakorlatot is, amely során óránként megszakították a rádióadásokat és szirénahangokat közvetítettek, majd bemondták, hogy csak próbariasztásról volt szó. Ez pedig arra a Kádár-honvédségbeli szituációra emlékeztette a veterán rajparancsnokokat, amikor riadót rendeltek el és minden emberüket fegyelmezetten a szolgálati helyükre kellett vezetniük, csak éppen arról nem tájékoztatták őket, hogy visszavonulás esetén milyen rendszámú teherautóra kell felszállniuk...

Az új „igazgatóság” is és a „törzs” csődöt is mondott 2013. március 15-én, amikor – az időjárás-jelentésekben egyébként hetek óta előre jelzett – nagy mennyiségű hó lezúdult az országra. Ausztria még időben felajánlotta, hogy hókotrókat küld segítségül M1-es autópálya eltakarítására, de a segítséget a magyar „szakemberek” nem igényelték. A mostoha időjárás nem állt meg kis hazánk határainál és a Kárpát-medence többi országát sem kímélte. Másutt azonban nem alakult ki „katasztrófhelyzet”. Szlovákiában például egyszerűen lezárták az autópályákat arra az időre, amíg azokat járhatóvá nem teszik. Ez nálunk miért nem következett be? És miért nem kezdték el időben sózni és kotorni a főutakat? A takarításba és mentésbe bekapcsolódó személyek áldozatkészsége felől – amelyet a kormányzati propaganda azonnal az egekig magasztalt – semmi kétség. Ámde miért kellett a XXI. században rendkívüli hómunkásoknak lapátokkal nekifeszülniük a hónapok a teljes Bábolna-Komárom autópálya szakaszon?

Azért, mert Magyarországon az elmúlt három esztendőben nem „megreformálták”, vagy „korszerűsítették” az összes állami intézményt – amelyek körét melleleg szólván jócskán kibővítették –, hanem egyszerűen a miniszterelnök közvetlen irányítása alá helyezték azokat. Ennek három nagyon súlyos – és egy demokratikus államban elképzelhetetlen – következménye lett. Először is minden állampolgár adataihoz hozzáférhetnek a hatóságok anélkül, hogy arra az állampolgár engedélyt adott volna, illetve, hogy vele szemben bíróság által jóváhagyott büntető eljárás folya. Legnagyobb megdöbbenésemre 2013. március 15-én a következő üzenetet kaptam a mobiltelefonomra a belügyminisztériumtól:

„Segítünk! Ne hagyja el a gépjárművét! Ha elfogy az üzemanyaga, üljön át másik gépjárműbe!” Mármost én nem adtam meg a telefonszámomat a belügyminisztériumnak és a telefonszolgáltatómat sem kértem meg erre. Tehát súlyosan megsértették az adatvédelmi jogszabályokat. Ha pedig megnézzük az üzenet tartalmát, amelynek semmi értelme, akkor eljutunk a másik problémához, a kontraszelekcióhoz. Egy erőltetett – és főleg indokolatlan – központosítás óhatatlanul kontraszelekcióval jár, amelyben a távozó szakemberek helyét a felsőbb akaratához kritikátlanul igazodni képes vattaemberekkel töltik fel. Ebből pedig már következik a harmadik probléma, a kompetenciaszintek fölfelé tolódása. Mert ugyebár egy totalitárius rendszerben senki nem mer a maga szintjén dönteni, azon csak látszatintézkedéseket tesz – pl. hülye SMS-eket küld – de az igazi utasítást felülről várja.

A magyar miniszterelnök pedig március 15-én – több okból is – külföldön tartózkodott. A kormányfő távollétének egy működőképes államigazgatású országban semmi jelentősége nincs. Ott ugyanis a megfelelő vertikális szinten meghozzák a szakmai döntéseket, amelyekről természetesen tájékoztatják a kabinetet is. Magyarországon azonban sikerült olyan helyzetet teremtenie az uralkodó pártnak, amely vészesen emlékeztet az SZKP 1970-es évekbeli gyakorlatára, amelyben nem születhet lényeges politikai

döntés a legfelsőbb vezető nélkül.

Politikai döntés? De hiszen csak a hó esett! Igen, de az is politikai kérdéssé válik, ha az azzal kapcsolatos intézkedés – vagy annak elmaradása – veszélyezteti az uralkodó párt, azaz a tekintélyelvű pártvezető népszerűségét. Amennyiben – mint ma Magyarországon – a megválasztott politikai erő nem a nemzet szolgálatát, hanem annak leigázását tekinti feladatának. Ha tehát a belügyminiszter a katasztrófahelyzet tapasztalatairól szóló jelentését kötelessége szerint valódi oknyomozásra alapozta volna, akkor azt kellett volna a főnöke elé tárnia, hogy a katasztrófahelyzet nem a rendkívüli időjárás, hanem a magyar államigazgatás kontraproduktivitása miatt alakult ki. „Tél tábornok” pedig ebben a helyzetben képes volt arra, ami eddig sem a magyar emberek elégedetlenkedő tömegeinek, sem pedig a demokratikus ellenzék vezetőinek nem sikerült, hogy súlyos vereséget mérjen Orbán Viktorra.

Czetz János: Bem erdélyi hadjárata 1848-49-ben V. rész

Bem tábornok Kolozsvár felé nyomulását Szamosújváron, Válaszúton, és Apahidán át oly hihetetlen gyorsasággal vitte véghez, hogy a csata sikeres eldőlése után is alig volt a katonáknak főzésre idejük, és Czetz alezredes, ki a tábornokot Zsibótól a középponttal követte, csak Kolozsvár előtt érthette őt utol, annak dacára, hogy Zsibóról december 22-én hajnalban indult el és éjjel-nappal szakadatlanul ment. Itt egy körülmény különösen említést érdemel, mert bizonyosságul szolgál annak, hogy minő hazafiság lelkesítette Erdély magyar lakosait, és hogy mennyire óhajtotta minden jó érzelmű ember, hogy a hazai ügy sikeresen dőljön el. A középpont csapatai ugyanis a balszárnyéit nyomban követték és mindenütt kész étkekkel és italokkal, meleg szobákkal és egyéb – a fáradt katonákra, különösen ily 15–20 fokos hidegben – oly jól eső kellemes meglepetésekkel várták. Így volt ez pl. Désen. De leírhatatlan volt a Szamosújváriban, egy örmény városban uralkodó lelkesedtség. A Désről késő este kivonuló csapatokat a derék örmények fáklyákkal várták, a nők bálai öltözékekben, virágokat és szalagokat szórva jelentek meg, a lakosok csak úgy kapdosták a honvédeket, kikkel elkölsék a karácsonyi kalácsot, ezerszeres „éljen” hangzott föl, Bemért, kit mintha az ég küldött volna mentő gyanánt, Magyarország jóllétéért és Magyarország felszabadulásáért. És Magyarországon mégsem átallozták az erdélyieket reactionáriusoknak nevezni!

Bem tábornok a balszárnyal csak december 25-én, karácsony vasárnapján érkezett meg, és pedig épp azon pillanatban, midőn már föltette volt magában a vele szemközt álló császáriakat megtámadni. Erős ütközetet vártunk, ámde csalódtunk várakozásunkban. A császáriak Bem hirtelen megjelenése által, ki valóban, mint egy Deus ex machina (isteni végzés – a szerk.) termett előttük Kolozsvárnál, annyira ki voltak véve sodrúkból, hogy teljességgel nem tudták, mit tevők legyenek. De ezenkívül is csapataik erkölcsi ereje a csucsai, a zsibói és a dési ütközetek által annyira meg volt rendülve, hogy Wardener ezredes, elég okosan, belátta, miszerint előtte egy győzelmes sereg, háta mögött pedig egy ellenséges érzelmű város levén, a játék nem csupán teljesen kockázatos lenne, hanem egyenesen bizonyos romlására ütne ki. Miután tehát Szamosújfalvánál alig váltattott egynehány ágyúlovás, a császáriak egy pár száz fogoly és poggyászaik egy jelentékeny részét veszni hagyván visszavonultak a Fanesán – egy Kolozsvár déli részén álló 1000 láb (300 m – a szerk.) magas hegyen – keresztül Torda felé.

Az utánuk iramló Mátyás-huszárok még egynéhány század pénztárát, ruhaszállító és lőszeres kocsit és jó néhány fegyvert is elragadtak tőlük. Így vonult be Bem hadserege Kolozsvárra, az erdélyországi magyarok székhelyére, a nép örömrivalgásai között. Kolozsvárnak csakugyan sohasem voltak vígabb karácsonynapjai, mint azok, amelyek alatt Bem hadserege megszabadította a várost a már túrhetetlenné válni kezdő oláh igától. Ezerén és ezerén adtak tiszta szívükből hálát Istennek és áldást kértek le Bemre és vitéz katonáira.

Ritkán, vagy tán sohasem bizonyult be fényesebben valamely háború történetében ama hadtani axióma: „az ellenséget lábbal kell megverni,” és sohasem voltak a kiállott szenvedések, fáradozások és

nélkülözések gazdagabb sikerrel megjutalmazva, mint Kolozsvárnak annyira féltett és oly óhajtva várt visszahódítása által. Sehol sem nyilvánult világosabban a vezérek zsenije, mint a hadjárat ez epizódjában, ahol hadtani kombináció, a taktikai ügyesség és a vas kitartás oly összhangzólag működtek volna egyugyanazon cél elérésére, és csupán a fiatal csapatok ernyedatlensége, bátorsága és tettvágyában találtak versenytársra. Nyolc nappal ez események előtt jóformán még nem is ismertek erdélyországi hadsereget, amelynek csupán három nyomorú falu volt kezei közt; ekkora pedig három, bár nem éppen nagyszerű, de sikerdús és épp ez okból fényes győzelem vívatott ki és nyolcnapos szakadatlan menetelés végével egyszerre Csak Kolozsvár és az ország északnyugati részének urává vált a magyar hadsereg. A császári északi hadsereg szét volt ugrasztva, Erdély északi részének teljes meghódítása elérhető céljá vált, és a déli hadműveletek folytathatására az alap meg volt vetve. A tartaléksereg részére alkalmas helyet birtokba vettük, és emellett Bem nevének csupán említése is elégséges volt ahhoz, hogy a császári csapatokon lehangoltság, félelem és fegyelmetlenség vegyen erőt. Bemnek, éppúgy, mint Caesarnak egykor, „csak meg kellett jelennie, hogy győzzön!” Es Bem, az agg hadvezér, tudott győzni, de mások helyes nézeteit is tudta méltányolni és alkalmazni. De senki sem tudta úgy, mint ő a győzelmet érvényesíteni, és valóban, ha Magyarországnak még egy Bemje lett volna, még az orosz beavatkozás ellenére is, sikert aratott volna a magyar sereg. Mert Bem fő jellemvonása éppen abban áll, hogy neki a legfényesebb győzelem is csak akkor nyújtott pihenő időt, midőn abból már nem lehetett több eredményt kizsákmányolni. Így történt ez most is. Mindjárt Kolozsvárra történt bevonulása után másnap Czetz alezredest egy gyalogságból, lovasságból és tüzérségből szervezett dandárral Kiskapus és Bánffyhunad felé küldötte ki Bem, hogy a Riczkótól megvert császáriakat, akiket még mindig ott lenni hitt, megtámadja, Riczkó felé kergesse és így két tűz közé szorítván, fegyverletételre kényszerítse. Itt azonban az e hadjáratban annyiszor előfordult véletlen ismétlődött meg ismét: az tudniillik, hogy az ellenség helyett éjfél 12 órakor Kiskapuson Riczkó előhadai jelentek meg és így összeköttetésbe léptek Bem hadseregével. Az ellenség ugyanis Bem megérkeztéről tudomást nyervén, hanyatt-homlok menekült a Fenes legjárhatatlanabb részén át Torda felé. Urban pedig éjjel Nagymásról Egeresen, Darócon, Marán és Tarcsán át az öt üldöző Riczkó és Bem csapatai közül kiszökött és Apahida Zsuk, Szék, Veresegyháza és Lekence helységeken keresztül Besztercére menekült. Jól sikerült merény volt ez, ily módon oszton keresztül a Bem hadsereg zöme és a Szamosújvár felől egyre előnyomuló tartaléksereg közt. De e merény sikerültét mégis igen egyszerűen meg lehet magyarázni a magyar lovasság kimerült állapotával, ami miatt az előőrsi szolgálatokat a legjobb igyekezet mellett sem végezhetette az egyébkor megtartatni szokott pontossággal, továbbá Kis Sándor ezredes rendkívül gyors elnyomulásával, akinek csak másnap reggel kellett volna Kolozsvárra bejutnia, és már december 25-ike éjfelén ott megjelent. Mert az első esetben Apahidánál bizonyosan rá bukkant volna Urban csapataira és azok bizonyos veszedelmére, Kolozsvár felé visszanyomhatta volna őket. Így menekült át szerencsésen Urban a véletlen játéka által málhásszekereink között, amelyek kísérete nem győzött eléggé csodálkozni, hogy egy ellenséges dandárral találkozik, amely őt öt ágyúja dacára sem merte bántani.

Urban utócsapatai, amelyek 4 század gyalogságból és egy fél svadron Wernhard-vértesekből állottak, egészen Bem kezeibe estek, és pedig fölötte komikus módon. Kolozsvárra vonulásunk után más nap ugyanis egynehány ittás vértés jelent meg ott Urban utóhadából, mint elszállásolókat, azon édes reményben, hogy dandárjuk ott teljes biztosságot fog találni. Mily nagy lehetett azonban bámulatuk, midőn pajtásaik helyett Kossuth-huszárokat pillantottak meg az előőrsi állomásokon, akik aztán őket csakhamar el is fogták. Ezek beszélték el (in vino veritas), hogy ők Urban jelenleg Papfalván levő utóhada számára akartak szállást csinálni.

Bem tábornoknak e hír éppen jókor jött. Mikes ezredest, a második székely századdal, egy osztály Mátyáshuszárral és néhány ágyúval azonnal kiküldötte, hogy ama császári csapatokat fegyverezze le, amelynél természetesen a szerencsétlen szálláscsinálóknak kellett az útmutató szerepét vinniök. Midőn csapataink Papfalvára értek, a császáriak éppen az elindulásra adtak jelt és midőn Mikes ezredes egy parlamentár által a dolgok helyzetét eléjük tárta, azonnal lerakták a fegyvert.

A hadi dráma első fölvonásának ily módon történt befejezése után, soha nem nyugvó hadvezérünk föladatainak további megoldásához fogott.

Tóth vezérőrnagyot (alezredest – a szerk.) Kolozsvár és Erdély meghódított részének katonai kormányzójá vá nevezvén ki, előintézkedéseket tett katonai öltönyök és több fölszerelő tárgyak nagybani megrendelésére, szervezte a lőkészleti és ágyútartalék depókat és minden intézkedést megtett, hogy a hadseregnek olyannyira szükségessé vált megerősítését a nemzetőrség toborzása, újraszervezése és részben fölszerelése által megszervezze. Továbbá a fölhevült és fanatikus oláhokat is igyekezett a múlt tekintetében általános amnesztia által megnyugtatni, és őket ez úton ha nem is megnyerni, de legalább

kegyetlenkedéseiktől és pusztításaiktól visszariasztani. Csapatait fölemelt zsold kiosztása és váratlanul számos előléptetés által jutalmazta meg, egyszóval a hadvezér tulajdonságait az államférfiével egyesítve egyenlő mértékben tudta kiérdemelni hozzátartozóinak szeretetét és ellenségeinek becsülését, és tudta egyszersmind a tett embereit is föloldhatatlan kötelekekkel magához csatolni. De mindent katonai lábon szervezett, keveset, vagy éppen semmit sem hallgatva a kormánybiztosokra, akik a kétértelmű pleins pouvoirs (hatáskör – a szerk.) értelmében mindenbe beleavatkoztak és míg ez által semmit nem hajtottak jól végre, azon fölül még a jót is elrontották. Bem történelmi ismeretei nyomán fölfogta, hogy forradalmi időkben, midőn minden ki van zökkenve a rendes kerékvágásból, csak a katonai diktatúra képes az államszervezet egyes részeit összetartani és így a jövődől polgári kormányzásnak biztos úttörőül szolgálni. Ebben fekszik Bem idegenkedésének oka is minden biztosi minőségtől és innen magyarázhatni azt is, miért nem látta Bem szívesen maga körében a kormánybiztosokat. E módon egyúttal még egy más célját is elérte, a mennyiben csapatait a haszontalan politizálás mételyétől megőrizte s így őket valódi katonákká képezte ki.

III. fejezet

Czetz vezérőrnagy Torda felé tett intézkedései egy dandárral – Azok célja – A kolozsvári katonai kerület megszervezése – Bem Beszterce felé üldözi az osztrákokat – A Bethlen melletti ügyek december 29-én – Az e célra fordított csapatok száma – A Beszterce és Naszód mellett történtek december 31-én – Bem intézkedései Besztercén, általános amnesztia – A csapatok pihenése és fölruházása – A tihucai ütközet 1849. január 4-5-én – Az osztrákok visszavonulási csatája és elhúzódnásuk a Borgó-szoroson át Galícia felé – Bem üldözi őket Dornea Vatráig – A visszavonulás leírása – Ez események eredményei hadtani tekintetben – Visszapillantás és az Erdély északi részében tett hadjárat befejezése

December 26-án a csapatok, miként ez rendszeren történni szokott, szemlére kivonultak, midőn Bem tábornok megjelent és Czetz vezérőrnagynak megparancsolta, hogy a 11-dik honvédszászlóaljjal, a Mátyás-husár osztállyal, amelynek Kolozsvárott kellett volna kiegészíttetnie, és hat hatfontossal Torda felé nyomuljon és ott várakozzék a további parancsra. Ez intézkedés által először Kolozsvár lón biztosítva az oláh támadások ellen és ott nem volt szükség rendszeres helyőrségre; másodszer biztosítva lett ezáltal az Aranyos-völgy, továbbá az ottani székelyeknek is alkalom nyújtott a hadseregbe belépni; harmadszer helyreállítatott ezáltal az összeköttetés Enyeddal, Tövissel, Marosújvárral és valamennyi magyar helységgel, egész a Marosig, Gyulafehérvárral és a Torockói-havasokkal; negyedszer végre, ami a fődolog volt, az ellenség figyelme a gyulafehérvári erődre fordítatott, amely egyrészt a főntebbi kiküldés által cernírozással (ostromzárral – a szerk.) volt fenyegetve, úgy másrészt az oláhok mozgalmi Balázsfalván és a Gyulafehérvár körül fekvő hegyeken lehetőleg meg voltak akadályozva. Bem ezáltal az ellenségben azon hitet ébresztette föl, mintha szándéka volna e vonalon működni Gyulafehérvár és továbbá Brassó felé, továbbá észak felől még Urban és Jablonovszky is szabad keze ügyébe esett. A stratégiai manőver a háromszéki székelyeknek is szabad levegőt csinált.

Czetz Szamosújváron és Désen át Beszterce felé a következő csapatokkal vonult el:

A második székely zászlóalj	800 ember
A negyedik honvéd "	1000 "
A Kemény százada "	600 "
A harmadik század Sándor gyalogság	800 "
A bécsi légió	600 "
Gyalogság	3800 ember
Egy osztály Mátyás-husár	240 ember
Egy " Koburg "	220 "
Egy " székely "	280 "
Egy svadron Vilmos-husár	120 "
Lovasság	860 ember
Két üteg hatfontos	12 ágyú

Egy üteg háromfontos Tüzérség	6 " 18 ágyú
Kolozsvárt maradt helyőrségül:	
Az 55. honvédszászlóalj	900 ember
A 31. "	900 "
Később hozzájuk csatlakoztak a bihari és közép-szolnoki nemzetőrség (Ebből 1000 ember később Tordára jött)	3000 "
Gyalogság	4800 ember
Egy tartalék-svadr. Mátyás-huszár	88 ember
Kolozsvári lovasság	50 "
Egy tartalék-svadr. székely-huszár	100 "
Lovasság	230 ember
A debreceni tüzérség 4 hatfontos	4 ágyú

Szamosújvárott és Désen maradt a debreceni mozgó nemzetőrség, 600 gyalogos, 200 lovas, két háromfontos ágyú, egy láncos és egynehány faltörő.

Csucsá, Zsibó és Nagybánya szatmári önkénytes és bihari nemzetőrrel rakattak meg. Bánffyhunyadi, Koloson, Szamosújváron, Désen és Székben a magyar nemzetőrség újraszerveztetett és helyőrségi szolgálatra alkalmaztatott. A 32. honvédszászlóalj az Aranyos-székéből újoncra. Bem tábornok tehát a fönnebb említett csapatokkal december 27-kén Szamosújvárra megérkezett és onnan Mikes Kelemen ezredest, mint csapatparancsnokot magával vitte, míg Riczkó ezredes, mint csapatdandárnok kísérte őt. Mivel Bem az ütközetek alatt főfigyelmét egészében véve inkább a tüzérségre és a csata menetére szokta volt fordítani, a csapatmozgósításokat pedig inkább alparancsnokok által végeztette. December 28-ikán ért Bethlen elé, amelynek stratégiai helyzete Jablonovszky és Urban figyelmét nem ok nélkül vonta magára és őket arra bírta, hogy jelentéktelen tartalékokat hagyva hátra Besztercén, csapataikat itt összpontosítsák. A helység ugyanis a Szamos bal partján épp azon szögletben fekszik, amelyet a Bethlen folyó a Szamosba ömlésénél képez. Jobbról s balról mind e két völgyön uralkodó magaslatok emelkednek. A helyzet tehát igen jól és kedvezően volt választva és mintegy 4000 embernyi erő őrizte.

Bemnek mindenesetre egész kitaró erejére szüksége volt, hogy onnan az osztrákokat kiűzhesse. December 29-én hajnalban az ellenséges tüzérség erős tüzelése közt átnyomult a fenéig befagyott folyón, úgyhogy a hid szétrombolása egészen fölöslegessé vált. Bem tüzérsége oly heves központi tüzelést fejtett ki, hogy az ellenséges tüzérséget négy órai kemény harc után elhallgattatta és az arra következő erős szuronytámadások által az ellenség visszavonulni kényszerült, amely azonban Bem vakmerő üldözése és a harcvágyó lovasság közbelépése után csakhamar zavart futássá változott át és csak Beszterce ós Naszód kapuinál érte végét. Bethlennél ugyanis elválnak az országút, és északi irányában a Szamos-völgyén Naszodon, déli irányban pedig Somkeréken, Magyaroson vagy Somkeréken és Zippendorfon keresztül Beszterczére visz és innen a besztercei völgyön tovább Bukovinába. Lekencénél meg történt december 30-án egy kisebb csatározás.

Urban Naszódra, Jablonovszky pedig Beszterczére vonult vissza. Ez utóbbit maga üldözte Bem a besztercei út mindkét ágán, míg Urban üldözését Riczkó ezredesre bízta. Éjjel-nappal mentek, és a csapatok alig pihenhetek néhány óráig. December 31-e reggelén Bem Beszterczére, Riczkó pedig Naszód elé érkezett. Mindkét helységet rövid csata után bevették, a császáriak mindkét helység előtt csatarendet alakítottak, és csapataikat a földterület minősége szerint osztották el; tüzérségük pedig jól irányzott és kitaró tüzelés által akarta Bem és Riczkó csapatait tönkretenni. De ezek nem sokáig tétováztak hanem szuronyt szegezve, az ellenséges tömegekre rohantak, amíg tüzérségük rettenetesen működött. Az ellenség csakhamar vissza volt verve, és mi a császáriaknak nem engedünk időt, hogy demoralizált csapataikat új bátorságra és erőre serkenthessék.

Az oláh és szász népfölkelő seregek a császáriak egymást követő vereségei után föloszlottak és így most már csak a borzasztó hideg és csapataink kimerültsége maradt Bem leggonoszabb ellenségei. Naszód, az oláh reakció e főfészke kiszákmányoltatott és részben fölégett: semmiféle földi hatalom nem menthette volna meg e sorstól, mert az elkeseredés e fészkek iránt, melyben azon ember székelt, ki gúnyosan nevezte az első hőst pecsovicsnak, s ki annyi veszélyt hozott a hazára, határtalan volt. Besztercét csak Bem jelenléte mentette meg a hasonló sorstól, mivel a bölcs hadvezér itt is az általános

amnesztia kihirdetése és egyéb emberséges intézkedések által igyekezett az elvakult kedélyeket a szabadság és a jog ügyének megnyerni, fájdalom, hiába! Itt, mint mindenütt, úgy mutatta be magát Bem, mint valódi szabadsághős: nem ismerve a bosszút az értelmiséghez fellebbezett, de fájdalom, mindezért hálátlansággal jutalmaztatott meg és meg kellett érnie, hogy az emberek épp e kegyességét használták föl ellene szemrehányásul.

Csapataink sokkal inkább ki voltak merülve, hogysem az ellenség üldözését azonnal ismét megkezdhetnék volna. Ámde Kolozsvártól Besztercéig és Naszódig egyhuzamban mentek, legföljebb csak napjában egyszer vehettek magukhoz meleg ételt, 20 fok hideg mellett kétszer háltak szabad ég alatt és két csatát vívtak meg. Ehhez még hozzájárult, hogy Bem lókészlete nagyon megfogyott, Nagybányáról pedig még nem kaphatott pótlékot; Besztercén és Naszódon tehát egy kis pihenő időt kellett engednie csapatainak. E néhány napot is arra használta azonban föl, hogy csapatait fölruházza, fegyverzetüket kijavíttassa, a Besztercében és a környékben összeszedhető fegyvereket összevonja és erős vizsgálóportyázók által az ellenséget is folyton nyugtalanítsa. Amint megérkezett az óhajtván várt lókészlet, Riczkó ezredes Beszterce és Naszód parancsnokává neveztetett ki és ott hagyatott, míg a többiek minden késedelem nélkül Tihuca felé nyomultak előre, ahol a császári csapatok azon elhatározással gyűltek össze, hogy ez utolsó, általuk birtokolt pontot Erdélyben kétségbeesetten megfogják védelmezni.

Thibuca a Beszterce völgyében fekszik, mely itt egy pár száz lépésnyire összeszorul és a több ezer láb magas északi és déli hegységek által valódi hegyszorosná alakíttatik, és ez évszakban egy oldalról sem kerülhető meg és a Bukovinába vezető keskeny út fölött teljesen uralkodik. E helyről, hogy második Bard legyen, csak az erődítmények hiányzanak. Thibucát tehát minden áron be kellett venni, ha Észak-Erdélyt hatalmukba akarják keríteni. Január 3-ika oly küzdelem tanúja volt, amely kora reggeltől késő estig tartott, és amely csak többszöri erélyes szuronytámadás után dűlt el szerencsésen a magyarok részére, és a császáriakat a legnagyobb rendetlenségben kényszerítette Bukovina felé menekülni. Itt az osztrákok, a kétségbeesés utolsó megerőltetésével, már nem az ország birtokáért, hanem katonai becsületük megmentéséért küzdve minden követ megmozdítottak, hogy állásukat megtarthassák, de megfeszítésük is megtört Bem akaratán és csapatainak hőslélekűségén, kik többé nem engedtek. Az ellenséges állomások megrohantattak és a kétségbeesés utolsó erejét a császáriak részéről csakhamar azon apátia követé, amely ily válságokban ritkán, vagy sohasem szokott elmaradni. Az ellenség elhánnya fegyvereit, bornyúit, egyenkint és csapatostul az erdőbe futott, honnét az éhség vagy a hideg csakhamar a győzelmes magyarok kezébe szolgáltatta, a fegyelem minden köteléke fölbomlott, és a fegyverzet, tölténytáska, és bornyú nélkül, mezítláb és elfagyott tagokkal Cernovicba bevonuló császáriakat, kiknek részére Bukovinában nyilvános gyűjtések rendezettek, helyesen nem lehetett többé seregnek nevezni. Ilyenformán tehát nem létezett többé erdélyi osztrák északi hadsereg és ennek következtében Bem ura tett az egész északi országrésznek. Az Urban-féle hadtest maradványait még tovább üldözte kifelé egész Dornea Vatráig, ahová január 4-én megérkezett; de csapataink annyira ki valának merülve, hogy Bem, minden előléptetési ígéret és pénzbeli jutalmak dacára is csak egynéhány száz önkéntessel vonulhatott be ez utóbbi helyre, hol a meglepetett lakosoktól a legszívélyesebben fogadtatott.

Wardener december. 25-én Tordán keresztül Gyulafehérvárra húzódott vissza. Bem elérte célját; három ütközet s néhány kevésbé jelentékeny csatározás után a császári Észak-erdélyi hadsereget teljesen megsemmisítette, az ország egész északi részét meghódította és az ellenségnek az e harctéren való föllépését több hétre teljesen lehetetlenné tette. Csak igen csekély őrseget kellett Borgó Prundon, Jádon, Besztercében és Naszódon hátrahagynia és most már minden akadály nélkül működhetett többi seregeivel a császári erdélyi főhadsereg, Puchner tábornagy ellen, amelyet ezután azonnal meg is kezdett.

Még mielőtt az erre következő események ecsetelésébe bocsátkoznánk, amelyek egyszersmind az érdekes hadjárat harmadik epocháját képezik, időzzünk néhány pillanattig azon benyomásnál, amelyet e hős tett Magyarország és Erdély lakóira.

A győzelmi hírek nyomról nyomra következtek Bem erdélyi hadjárata során. Csak alig ocsúdhatott föl az ember az egyik váratlan eredmény fölötti bámulatából, midőn már egy más fényes tett híre új táplálékot szolgáltat a képzelemnek és a higgadt megfontolásnak. Barát és ellenség egyaránt titokteljes varázslatot látott a nagy mester műveiben és mindenki bámulattal telt el irányában. Az ellenség félni kezdé és valamennyi magyar szíve feléje fordult, mint mentőjükhöz és felszabadítójukhoz. Bem neve lebegett minden ajkon, Bem és győzelem akkor egyet jelentett. A császári főhadsereg remegve gondolt azon pillanatra, midőn a nagy ellenféllel, kellend megmérkőznie, a szászok és oláhok Erdély északi részén

fejet hajtottak és városaikba és falvaikba bújtak, a székelyek ellenben örömrivalgásokat hangoztattak és vágyakozva lestek az alkalmat, midőn Bem csapataihoz fognak csatlakozhatni; de Erdély többi részének magyar népsége is győzelemre vágyakozva sietett a dicsőség koszorúza honvédszászlók alá.

S ez mind rövid 8 nap műve volt. És mégis akadnak olyanok, akik azt merik állítani, hogy Bem csak tüzértábornok volt és nem tudott nagyobb hadseregeket vezényelni! Bem oly csodaszerű dolgokat vitt végbe a legkedvezőtlenebb körülmények közt a legrövidebb idő alatt, csupán hadtani kombinációi és vasakarata által, melyek előtt Görgey valamennyi tettének háttérbe kell szorulnia. És mégis Bem fölé akarják ezt helyezni ? Difficile est satyram non scribere! (Nehéz ebből szatírárt nem írni! – a szerk.)

Délibáb

Weöres Sándor: Dalok Na Conxy Pan-ból

1

Hová repültök, háromélű kardok,
forróságokra mely ég szele fűtt,
e jeltelen világban mit akartok,
míg ajzott húrként pendül a Tejút?

2

Hosszú, függélyes, szűk fémcsőben éltem
és csúsztam benne fejjel lefelé
mindig gyorsabban – s hasztalan reméltem,
hogy kiérek az igazság elé.

3

A városban, mit hét napig kerülhetsz,
arany-szekrényben él a nagy majom,
körötte szétpancsolt vér és kidült szesz
s heréltek bögnek minden hajnalon.

4

Hol lila fák közt lankadoz a lélek,
ott alszik a huszonnégy nagy madár
kővé vált párnán. Azt hinnéd, nem élnek,
de csőrükön az álmuk ki-be jár.

5

Öreg lámpással, nagyhasú kenyérral
a kis hidon minden nap vártalak.
Azóta mennyit halványult az éjjel!
Kutamban már vadrózsák alszanak.

6

A költő-herceg várt rám a hegy ormán
négy asszonnyal, kik szívét cipelik
egy hosszú póznán. Látták kék vitorlám
s mindannyian zokogtunk reggelig.

7

Polcold föl lábadat s pihenj, aludj csak,
elfáradt szolgám. Majd fölkeltelek,
ha kézcsókodat kérve erre futnak
a régesrég elhamvadtt reggelek.

8

Csak két fejem maradt és három ujjam:
bujdosnom kellett zöld hinárokra
és meg nem mondta senki, hova fujjam
sóhajomat, mely veletek rokon!

9

Kis királynő, te árvácska-cipőjű,
kire tekint ma hamuszín szemed?
Erkélyemet már fölverte a bő fű.
A halk patak elmosta kertemet.

10

Szélkakasok, vihar-ütemre forgók,
mohos kriptámból hallok hangotok!
A hadvezérekhez vagytok hasonlók
s csak vázatok vas, lelketek titok.

11

Táncot tanít Furkó, jár könnyü lába,
két keskeny ablak hinti rá a fényt.
Csak egy sovány angyalka sír magába,
mert ókulája elhagyta szegényt.

12

Szép városodban révedezve jártam,
aztán a Hét Harangvirág Terén
lehelletednek szobránál megálltam
s homlokod titka átömlött belém.

13

Világ hajósa, hajnal, tiszta néne,
egy csöppke mézes csészét adj nekem
s megengedem hálából és cserébe,
hogy árnyamat elnyújtsd a nagy hegyen.

14

Ezer sugár találkozik az úrben
s a katlan mélyében ezer varázs
s ezer meg ezer búzaszem a csűrben.

Csak a sorsok közt nincs találkozás.

15

Ha csízzé válnál – máma ez a gondom –
hoznál-e nékem ünnepkor diót?
s amint az őszi már közelít a dombon,
galagonyát s fanyar kökénybogyót?

16

Ki sírva faggatsz, hú baráti lélek,
vigasztalásul ennyit mondhatok:
a víz alatti házban éldegélek,
fölfalnak tengermélyi csillagok.

17

A hegyszorosban megreked az éjféli,
vad tengerszemre hajlik ág-boga.
Ott áll a halvány szurokfáklya-fénynél
egy vérző-talpú szegény katona.

18

Tüdőd velem volt, míg én verekedtem
s amint elnyúltam holtan a havon
és kővé fagytam: lélekzett helyettem.
Ó bár a szíved volna ily rokon!

19

A tenger fújta mérgét itt – az árvíz
esküdött rájuk örök pusztulást!
Romok alól a menny cafrangja látszik,
itt-ott kilóg, mint korhadó palást.

20

E vers is valóság, akár az álmod.
Az élet: szív és kés egy szín alatt.
Szemeddel az egész tengert halászod
s horoggal mit fogsz? egynéhány halat.

Weöres Sándor: Fű, fa, füst

Özönvíz-táj ez, tág és szédítő,
a kőkorszaknál ősibb az idő,
emlékezés sem kísér az uton –
Ekképp mesélték, csak innen tudom:
mikor pelenkám volt még és dadám
s a hold kezemnél ült az almafán,

az „ee-ee” és „papa-mama” után
az első, amit kimondott a szám:
„fű, fa, füst”.

Úgy tűnik, mintha látnám-hallanám:
fölköttem sötét napocska-nyám,
a dajkával kis kocsihoz tolat
engem, reménydús fiatalurat
s oly fontos, mint nagy dörgőteleg beszéd
mitől országok esnek szerteszét
és véres lesz a puszták és a rét,
hogymondom e szent varázsigét:
„Fű – fa – füst –”

Fogatlan szájjal tátogattam és
érzés nélkül jött sírás-nevetés,
a sorsom nem volt könnyű vagy nehéz,
multat s jövőt még nem festett az ész,
idő nem volt, csak az örök jelen,
mely mint a pont kiterjedéstelen
s mert kezdetlen így hát végtelen –
mi áll, vagy mozdul, minden névtelen,
fű, fa, füst.

A tarka egység részekké szakadt,
rámzúdult a különbség-áradat.
Képzeld faágakat: mindegyiken
sok két- és három-magvú tok terem:
így lett lassacskán mindennek neve
párjával: tej-víz, fehér-fekete,
orr-fül, huszár-baka, fésű-kefe,
s hármásban: elefánt-zsiráf-teve,
fű-fa-füst.

Óriások közt telt az életem,
a vállukig sem ért föl a kezem.
És egy nap – tisztán emlékszem rá –
nem fértem állva az asztal alá.
Lejjebb ereszkedett a mennyezet
és kezem-lábam megszélesedett.
Ahogy én nőtem, úgy kisebbedett,
de napjaimnak kedvesebbje lett
fű, fa, füst.

Sorsom huszonnégy esztendőre lerótt,
még végigélnék néhány-milliót:
hasztalan vággyal nézem a jövőt,
gyerek áll így a más cukra előtt.
De a kevés is jobb, mint semmi se,
az élet szép, csak bánni kell vele,
s ha félrebillen kedvem kereke,
helyrezökkenti a varázsigé:
Fű, fa füst.

Szép a való! szebb, mint minden mese,
kár, hogy mindünknek hűtlen kedvese.
Azért van mind a tétlenség s a tett,
hogymondtabban várd a végzeted.
Kinn ülök most a hűg téli napon,
mint aranya körében Harpagon,
s ha mennem kell majd: tenger vagyonom

bucsuzóul még összeszámolom:
fű, fa, füst.

Weöres Sándor: Majomország

Hej de messze majomország,
ott terem majomkenyér,
majomablak majomrácsán
majomnótát ráz a szél.

Majomtéren, majomréten
majomhősök küzdenek,
majomszanasatóriumban
sírnak majombetegek.

Majomtanártól majomlány
majomábécét tanul,
gaz majom a majombörtönt
rúgja irgalmatlanul.

Megépül a majommalom,
lesz sok majommajonéz,
győzve győz a győzhetetlen
győzedelmes majomész.

Majompóznán majomkirály
majomnyelven szónokol
egyiké majommennyország
másiké majompokol.

Makákó, gorilla, csimpánz,
pávián, orángután,
mind majomújságot olvas
majomvacsora után.

Majomvacsoraemléktől
zúg a majomreterát,
majombakák menetelnek,
jobbra át és balra át.

Rémületes majomarcot
vágnek majomkatonák,
majomkézben majomfegyver,
a majmoké a világ.

Weöres Sándor: Idill a Horthy-korban

A hóvirág búbájosan kinyílott,
de lombtalanok még mind a bokrok.
Mikor nyílsz, akkor féreg nem rág,
ezért szeretlek, hóvirág.

Mint a hóvirág, olyan a kedvesem,
róla dalolok most egy keveset.
Te földi angyal, piruló tisztaság,
szűz liliom vagy te, hóvirág!

Ablakod csupa muskátli és kaktusz
és te úgy nézel ki, mint búbájos mirtusz.
Ha ujjaid csókdossák zongorád,
bár billentyű volnék, hóvirág!

Megsugom: várunk félét,
aztán együtt rakjuk a fészket...
Alig várom a sorsdöntő órát,
mikor fizetésemelést kapok, hóvirág...

Mindig rólad álmodom fennköltén,
majd te készítsd nekem borjúpörköltöm,
legyen utána farsangi fánk,
nem kell spórolnunk, hóvirág!

Szívemben csókos tavaszi álom,
te vagy az én fehér ideálom,
kötőfékem a szilaj ábránd,
Nélküled Meghalok Te Hóvirág!

Weöres Sándor: Munkanélküliek

Feljük indulnak az utcák,
lassan testükbe gyökereztek,
szűk sorsuk beléjük fogódzik,
mint földbe a vásott kereszték,
vagy nők a levendula-szagba,
mikor már túl sokat szemeztek,

s a napjaik, bús libasorban,
hosszú kötélén lengedeznek,
mint kormos szélben rongyos ingek,
miket egyszer kitergettek,
szekrénybe többé sose tesznek.

Weöres Sándor: Valse triste

Hüvös és öreg az este.
Remeg a venyige teste.
Elhull a szüreti ének.
Kuckóba bújnak a vének.
 Ködben a templom dombja,
 villog a torony gombja,
 gyors záporok sötétben
 szaladnak át a réten.
 Elhull a nyári ének,
 elbújnak már a vének,
 hüvös az árny, az este,
 csörög a cserje teste.
Az ember szíve kívásik.
Egyik nyár, akár a másik.
Mindegy, hogy rég volt vagy nem-rég.
Lyukas és fagyos az emlék.
 A fákon piros láz van.
 Lányok sírnak a házban.
 Hol a szádról a festék?
 kékre csípi az esték.
 Mindegy, hogy rég vagy nem-rég,
 nem marad semmi emlék,
 az ember szíve vásik,
 egyik nyár, mint a másik.
Megcsörren a cserje kontya.
Kolompol az ősz kolompja.
A dér a kökényt megeste.
Hüvös és öreg az este.

Weöres Sándor: A Bab el Mandeb-en

Alusznak az elsűlyedt városok:
Svankélan, Cirpan, Tenuitian,
jáspis Lamú, márvány Tiün-Kuin,
deltáji jéghegyen őrködő
Mejáj-Vivi, soktornyú Vejvita
hol a szerelmes kétszer élhetett,
örök tudás pávája, Namru-Kor
– ki tudja, hány és hol? ki tudja mind? –
a dajkáló, kék, selymes ár alatt
álmatlan álmodik Gondvána föld
s fölötte álmos árbóc hajladoz.
Igy vándorlunk a heves ég alatt
(balról arab föld, jobbról Afrika)
a két part fátlan, mint a sarkvidék.

Váratlanul néhány apró sziget
dereng elő a zöldes messzeség
páfrány-ölemből: néhány hosszudad
koporsó-forma puszta sziklaroncs,
homokkő-tömbjük sárga hajlatán
sok kréta-ránccá gyúlt az üledék.
És háromszögben egy szigetcsoport,
három kő-test a tenger-sík fölött,
mint óriás síremlék, álldogál.
Egyik: oszlop-csonk, elbillent fatönk,
gyengéd formává érett fájdalom,
másik: teknőc-héj, mind közt legnagyobb,
erőlködően-domború tömeg,
ügyetlensége szörnyeteg humor,
idomtalan erő, mely szinte báj
s a harmadik, a legszebb: kupola,
alakja csúcsba-fejlő, idegen,
oly teljes összhang, hogy szívet szorít.
Miféle rég-holt daeva nyomta föl
végső kínjában ezt a szörnyű-szép
hármass jelet a tengerár fölé,
amint az rátört és fölfalta őt?
Őrt áll a tönk, a teknőc, a tető,
mögöttük fokban-záruló a part
és összeér a tenger és az ég,
zöld ég, kék tenger, úr és villogás,
játékos és forró ál-semmiség.
Színes kristályok árnyát álmodó
játékos, forró szemfedő alatt,
nehéz mélységben, ismeretlenül
alusznak az elsúlyedt városok,
csak ős nevük zúg, mint kagyló-üreg,
miből kihullt az élő és a gyöngy.
Pihen, pihen Gondvána embere:
vízből-jött, hárttyás-ujju óriás,
ki saurusokkal küzdött, alkudott
és bölcsőjében lelte sírhelyét.
Kallódnak a sötétség térdein
a hódítók, bölcsek, szerelmesek,
kik eldobták a természet javát,
a hús és nedv boldog parancsait
maguk-faragta bálvány-szörnyekért,
az ésszel-élés gyötrelmeiért,
a szép és édes rosszért, mely: övék
s isten, vagy állat meg nem értheti.
Mehalt a szobrász: szobra elveszett,
akár a vályog-tégla, utcakő –
meghalt a költő: verse elveszett,
akár a tréfa-szó, káromkodás –
így múlik mind a lény, a név, a mű,
de fejleményük él és hat tovább:
fölöttük száll a más kor embere,
kiben új módon él a régi rossz
s veszett homok-partok, hegyek között
dúdolva éli a hullámverést,
mint hogyha benne saját közönyét
hinné dobogni, míg a hang alatt
alusznak az elsúlyedt városok
– ki tudja, hány és hol, ki tudja mind –
s a hármass emlék, a szigetcsoport
őrölük hallgat és nem mondja el,

hogy aki élt, az nem hiába élt.

Csü Jüan: A főváros siratása

Az ég is állhatatlan:
mért pusztít népeket?
Országunk széttiporva.
Én keletre megyek.

Búcsút vettem falumtól,
ringtam a Csjang vizén,
tavasz-hó első napján
hazám elhagytam én.

A falvak tünedeznek,
új sorsom rám szakad,
csapdos az evező-sor,
nem látom már utamat.

Magas katalpa-fák közt
könny-záporom fakad.
A Sárkánykapu hol van?
Már messzi elmarad.

Szívem bánattól sebzett,
szándékom tétova,
szél s víz útját követve
csak vándorlok tova.

Jang-hou-i vízesésen
rohan a csónakom,
tajtékként úzi egymást
ezer gondom-bajom.

Siklik a hajóm a mélybe –
fenn folyam, lenn mocsár.
Elhagytam ősi földem,
keletre vitt az ár.

De lelkeim visszatérne,
vágyam haza oson
s távolodik naponta
Jing-tu, fővárosom.

A dombról messze látok,
ha nem is otthonig:
ott áhítom a Han-völgy
régis szokásait.

Kérdik, hogy misért jöttem
s hová visz csónakom?
Nem tudják, hogy a Palota

s a Keleti Kapu: rom.

Nem nyugszik meg a szívem,
kong, mint a nagyharang.
Az út hazáig hosszú,
akár a Jang-ce-kjang.

Nem bíztak bennem, elűztek,
bolygok kilenc éve már:
eleven bánat, kétség
így sok földet bejár.

Uram csúszó-mászókat,
hajlongókat kegyel.
Ha szólhatnék: az irigyekről
lehullna a lepel.

Jao és Sun égig ér,
erényük nem hamis.
De irigység és rágalom
megmarta őket is.

Nem kellene tartózkodók,
csak kik szórják a szót
s nap mint nap hajbókolnak.
Nem kellene a jók.

Végszó

Hazatérésem ideje
valaha eljön-e?
Mikor meghal a róka,
dombja felé fordul feje.
Vándormadár honára lel –
hát kit ártatlan űztek el?

Weöres Sándor fordítása

Si King

– *részletek* –

113

Kövér patkány, kövér patkány,
ne fald fel a kölesünket!
Három éve szolgálunk már,
nem kíméltél sose minket.
Elég volt, lám elmegyünk már,
elérjük a boldog földet,

boldog földet, boldog földet,
ott megleljük a helyünket.

Kövért patkány, kövért patkány,
ne rágcsáld az asztagunkat!
Három éve szolgálunk már,
sose nézted a javunkat.
Elég volt, lám elmegyünk már,
elérjük mi jó honunkat,
jó honunkat, jó honunkat,
ott megleljük igazunkat.

Kövért patkány, kövért patkány,
ne rágd el zöld vetésünket!
Három éve szolgálunk már,
nem becsültél sose minket.
Elég volt, lám elmegyünk már,
elérjük a határ-földet,
határ-földet, határ-földet,
sírva nem járunk mi többet.

155

Uhu-madár, uhu-madár,
fiókáim elvitted már,
hajlékomat ne dúld széjjel,
szerettem én, szenvedtem én,
mért kellett néked a sok kis szegény?

Mikor még a mennybolt sima-felhőtlen volt,
az eperfa gyökeréből
ablakot és ajtót fontam.
Adta alja csócseléke,
mertek sértegetni mostan?
Nézzétek, e két kezemmel
indát, szárat gyűjtögettem,
éles szalmát kötögettem,
ajkam megtelt csupa sebbel:
szóljatok, nem illet ház és hajlék engem?

Fényes szárnyam elkopott már,
farktollam mind széthullott már,
fészke lazán csüng a sziklán,
tépi az orkán, veri a zápor,
messzire víjjog szomorúságom.

194

A magas ég
sötét harag.
Ínség, hadak
Pusztítanak.
A komor ég
mily közönyös?
Ki bünhődött
és ki bünös
s ölik a jót:
néki közös.
Letűnt a Csou

dinasztia,
nincs vezető,
vész a haza;
a három nagy
s a főurak
későn-korán
szundítanak,
korán-későn
csak ártnak.

Mit ád az ég?
s a földi úr?
Visznek s hová?
Céltalanúl.
Ó, száz nagyúr,
ügyeljetek!
Mennyet s egymást
nem féltetek?

Fegyver forog,
éhség korog
és én, a tiszt
búban vagyok.
Száz úr, reám
hallgassatok,
rossz szóra már
ne hajtsatok.

A szó nehéz,
nyelvem tapad,
szívem szakad.
A jó kivész,
rossz szó folyik,
s megszívlelik.

Szolgálni most
nem könnyű sors:
ki visszalép,
nagy a büne;
s ha nem: veszélyt idéz
övéire.

Szólok: „Vár ránk apánk.”
Szóltok: „Ott nincs tanyánk.”

Vért zokogok,
torkom rekedt:
másutt neked
tanyát ki épített?

195

Menny haragja
földre terjed.
Rossz tanácsok,
görbe tervek.
Jó javallat:
rá nem adnak;
rossz tanácsot
megfogadnak.

Csupa rosszra
szövetkeznek,
jó szándékkal
ellenkeznek,
gaz szándékkal

megegyeznek;
hol lesznek,
ha megérkeznek?

Teknőc-jósok
elnémultak,
hányan s hányan
szónokolnak;
pereg a nyelv,
de ki merne tenni?
Igy lehet egyhelyben
nagy sietve menni.

Tervezgetnek,
de nem ősi módra,
a hagyomány elvész,
fecsegnek civődva;
akár házépítők,
kik csak fontolgatnak,
mérnek-méretegetnek
s előbbre nem jutnak.

Forr az ország,
bölcs és balga
tervel, nyelvel
erre-arra;
megy, mint víz folyása;
ne hulljatok
együtt a romlásba.

Dühös tigrist
le nem gyűrnek,
áradt folyón
át nem kelnek.
Vigyázzatok
meredélyen,
vékony jégen!

Weöres Sándor fordítása

Szabó Lőrinc: Dsuang Dszi álma

Kétezer évvel ezelőtt Dsuang Dszi,
a mester, egy lepkére mutatott.
– Álmomban – mondta – ez a lepke voltam
és most egy kicsit zavarban vagyok.

– Lepke – mesélte, – igen, lepke voltam,
s a lepke vigan táncolt a napon,
és nem is sejtette, hogy ő Dsuang Dszi...
És felébredtem... És most nem tudom,

most nem tudom – folytatta eltűnődve –,
mi az igazság, melyik lehetek:
hogyan Dsuang Dszi álmodta-e a lepkét
vagy a lepke álmodik engemet? –

Én jót nevettem: – Ne tréfálgass, Dsuang Dszi!
Ki volnál? Te vagy: Dsuang Dszi! Te hát! –
Ő mosolygott: – Az álombeli lepke
épp így hitte a maga igazát! –

Ő mosolygott, én vállat vontam. Aztán
valami mégis megborzongatott,
kétezer évig töprengtem azóta,
de egyre bizonytalanabb vagyok,

és most már azt hiszem, hogy nincs igazság,
már azt, hogy minden kép és költemény,
azt, hogy Dsuang Dszi álmodja a lepkét,
a lepke őt és mindhármunkat én.

Kosztolányi Dezső: Öreg pap

Gyermekkoromban még angol-búr háborút játszottunk. Az egyik fél volt a „maroknyi szabadságszerető”
búr nép, a másik az angol, a „zsarnok”, aki lábbal tiporja a hősöket.

Egy vasárnap, minekelőtte templomba mentünk volna, az osztályban gyülekeztünk. Akkor is kitört az
angol-búr háború.

Általán mindenki búr akart lenni. Az erősek, a markosok, az erőszakosak azonnal kinevezték magukat búr
főfelülökké, harcosokat toboroztak zászlójuk alá, s az a néhány fiú, aki tétovázott, elmélázott, a gyöngye
és csenevész, a természeti kiválasztódás és a többség rémuralma folytán, angol lett. Nekem is többnyire
ez a szerep jutott. Ezt annak idején váltig szégyelltem. Nem is mertem bevallani senkinek. Csak most
beszélem el, miután időközben sikerült tájékozódnom, hogy nem is olyan roppant szégyen ahhoz a
néphez tartozni, mely megteremtette a szabadelvűséget, a világkereskedelmet, és olyan férfiakat
ajándékozott a világnak, mint Hume, Newton és Shakespeare. Hogy a búrok mit műveltek azalatt, arról
nincs tudomásom.

Aztán az iskolai viadalokban a harc eshetősége olyan volt, hogy több hősiség kellett angolnak lenni, mint
búrnak. Az arány itt tudniillik teljesen megfordítódott. A „maroknyi szabadságszerető” nép basáskodott,
püfölte-pofozta az angolokat, gyomrozta a zsarnokokat, akik szegények már az első pillanatban a földön
hevertek.

Én is így feküdtem lenni a tanterem padlóján, fölöttem egy csomó vastag kamasztesttel, mely mozgó,
izgatott rétegben helyezkedett fölém.

Egyszerre nyílt az ajtó. Latintanárnk nyitott be, az osztályfőnökünk. Papok tanítottak bennünket, derék,
tudós papok, akik mind testi, mind lelki jóvoltunkra atyai szeretettel ügyeltek.

Latintanárom különösen szigorú volt. Megkövetelte, hogy még álmunkban is elfűjjük a rendhagyó igéket,
és jaj volt annak, aki valamit elvétett. Ezt gonosztevőnek nevezte. Nem türelmetlenségből vagy
elvakultságból. Belül, a lelke mélyén valóban meg volt győződve, hogy aki nem szereti a latin nyelvet, és

nem hordja szíven a rendhagyó igék ügyét, az a társadalom szemete, gonosztevő és hazaáruló.

Amikor ő feltűnt az ajtó keretében, az ellenségek, akik az imént még oly ádáz küzdelemben gabalyodtak össze, a megegyezés minden reménye nélkül, hirtelen békét kötöttek. Ki-ki a helyére ugrott. Én tápázkodtam fel utoljára, mert legalul kerültem.

Nem szólt semmit. Gúnyosan a fejét csóválta, rosszállóan pillantott utánam, amint hajlongva padomba sompolyogtam.

Csak a mise alatt vettem észre, hogy új tavaszi ruhám, melyet ezen a napon vettem föl először, elszakadt. Kabátom alján egy elég nagy hasadás tátongott.

Tudtam, hogy mit jelent ez. Apám, ha meglátja otthon, elnadrágoz. Egyelőre tenyeremet szorítottam rá, mint valami sebre, hogy gyógyuljon. De mihelyt levettem róla a tenyeremet, a súlyosan sérült beteg kelme lefittyent. A seb gyógyíthatatlannak mutatkozott.

Mise után a kápolna alatt ott állt a latintanárom.

- Miért sírsz? – kérdezte keményen.
- Eltépték – hebegtem, és mutattam.
- No lásd – bólintott –, megérdemelted, haszontalan.

Nézte a kabátom, valamin tűnődött, így szólt:

- Gyere velem.

Mentem a hosszú, sötét folyosón utána. A folyosó végén volt a cellája. Kinyitotta az ajtót egy nagy kulccsal. Szűk kis cella volt. A vasrácsos ablakon virágcserepek álltak. Fekete nedvességfoltok ütköztek ki a sárga falon. A falon csak feszület lógott meg egy Szűz Mária-kép.

- Vesd le a kabátod – parancsolta.

Fogalmam se volt, mi következik ezután. Azt hittem, hogy elkobozza a kabátomat, és mint bűnjelet átadja az igazgatónak, vagy valami borzalmas fegyelmi eljárás következik, beláthatatlan következményekkel. Némán levettem a kabátom. Ő átvette némán.

Az ablak mellé ült. Ott kihúzott egy fiókot, abban hosszan-hosszan keresgélt. Föltette a pápaszemét.

Tűt vett elő, cernát, foldozófát. Nyálazta a cernát. Bandzsítva trafálgatta vele a tű fokát. Végre befűzött, varrni kezdett. Varrta a kabátom.

A magányos férfiak gyakorlottságával varrt, de sokáig tartott, amíg elkészült vele.

Közben gondolkozhattam arról, hogy mi történik.

Először is megdöbbsentem, hogy közösséget vállal egy nebulóval, és cinkostársként leplezi azt, amit büntetnie kellene. Másrészt vasárnap tilos varrni. Ezt a napot pihenéssel, elmélkedéssel, Istennek tetsző cselekedettel kell megszentelni. Aki varr, az bűnt követ el. Azon tépelődtem, vajon nem jut-e bűne miatt a pokolba, az örök kárhozatba. Ma már tudom, hogy nem. Azóta ha szentekről, földi angyalokról hallok, mindig tűvel-cernával képzelem el őket és foldozófával.

Ballai László: A kamélia

A Ming dinasztiabeli Yong Le császár messze földön híres volt az országa gazdagságáról, a kincstára bőségéről és a palotája kifinomult eleganciájáról. Az ég fia azonban mindennél többre tartotta a saját tudását. Konfuciusz mester tanaiban ugyanis olyannyira előrehaladt, hogy meditációval – a parkoktól és a pavilonoktól a díszállatokig és a növényekig – teljes egészében megtervezte a kertjét, és az tökéletes lett. Aki csak meglátta, nem győzte csodálni a kertet és dicsérni alkotóját. Hanem egyszer az uralkodó megelégtelte a sok hízelgést és közhírré tétette, hogy gazdagon megjutalmazza azt, aki felülmúlja őt a meditáció képességében.

Telt-múlt az idő, de senki nem jelentkezett, aki összemérte volna a tudását az ég fiáéval. Végül azután mégiscsak előkerült két ember, aki nem riadt vissza a próbától, egy ágról szakadt buddhista szerzetes és egy csaknem mezítelen taoista remete. Az udvaroncok alig merték őket az uralkodó színe elé bocsátani. Hanem a császár igen megörült a jöttüknek, szívélyesen fogadta és bőségesen megvendégelte őket, majd így szólt hozzájuk:

– Én a palotám büszkeségét, a kertet egy meditációm során pillantottam meg. Ti mit láttok belőle, bölcs férfiak?

Azzal az uralkodó udvariasan magukra hagyta a mestereket, akik mély meditációba merültek. Amikor a császár fél óra múlva visszaérkezett, a buddhista szerzetes lehunyt pillával kezdett beszámolni szellemi élményeiről:

– Amint belépünk a kapun, ó, császár, egy festői, folyondárral benőtt előkertbe jutunk, amely egy tóhoz vezet. A kristálytisza vízből vörös pontyok ütik fel a fejüket, hogy megbámulják azokat a szerencsés halandókat, akik átmehetnek a fahídon, hogy a túlsó parton megcsodálják páratlan kaméliacserjéidet.

– Köszönöm. Tökéletes – mondta az ég fia azzal a taoista remetéhez fordult, aki ezalatt egykedvűen hallgatott. – Innen folytasd.

– Íme, a legszebb virág – nevetett a szerzetes, és a rongyai alól előhúzott egy kaméliát.

Húrok

Ballai László: Űrodüsszeia: 2001

1966-ben a stuttgarti Schola Cantorum felkérte Ligeti Györgyöt egy acapella kórusmű megírására. A zeneszerző, aki ekkorra már elkészült *Requiem*jével, de azt csupán négy tételben fogalmazta meg, úgy döntött, hogy ebből az alkalomból a mise ötödik versét, a *Lux aeternát* komponálja meg. Az 1966 novemberében bemutatott mű kristálytisza hangzásával és mikropolifóniájával Ligeti korábbi művei közül is kiemelkedett, és méltán lett szakmai körökben az egyik legelismertebb alkotása.

1967-ben Ligeti György levelet kapott egyik New York Stanley Kubrick 2001: Űrodüsszeia című filmjében felhangzó zenéjéhez. Ligeti György nem tudta mire vélni a dolgot és Bécsben megnézte a filmet, amelyben csodálkozva ismert rá a *Lux aeterna*, az *Atmospheres* és a *Requiem* című műveinek egyes részleteire. Arra is rájött, hogy az ő zenéje nagymértékben hozzájárul a film rejtélyes légköréhez, így annak művészi elismeréséhez, sőt világsikeréhez. A 2001: Űrodüsszeiát ugyanis számos kritikus nevezte korszakalkotó műnek, Tony Palmer filmrendező pedig egyenesen úgy vélekedett, hogy Kubrick előtt a zene pusztán a filmek hangulatának aláfestésére szolgált, nála azonban a narráció, a film szellemi hajtóerejének eszközévé vált.

Kubrick sem Ligeti Győrtől, sem pedig a kiadójától nem kért engedélyt a zene felhasználására. A rendező eredetileg Alex North-t bízta meg azzal, hogy komponálja zenét Ligeti György művei alapján, ő viszont elkésett a munkával, ezért Kubrick egyszerűen átvette Ligeti György eredeti műveit. A zeneszerző panaszlevelet írt a filmet kiadó MGM-nek, és felvette a kapcsolatot a legnevesebb berlini jogászokkal. Hat év pereskedés után az MGM 1973-ban mindössze 3500 dollár jövótételt fizetett, aminek nagy részét Ligeti kiadói tették zsebre.

Az MGM megalázóan csekély kártérítése ellenére Ligeti György a továbbiakban jelentős összegeket kapott a filmzene eladásából származó jogdíjakból. Kubrick ráadásul más filmjeiben, a *Ragyogásban* és a *Tágra zárt szemekben* is felhasználta a zenéjét. Az *Úrodüsszeiának* óriási sikere volt világszerte, és ennek köszönhetően a kilencven esztendeje született Ligeti György munkásságát is széles körben megismerték.

Ligeti György munkásságát, aki a Bartók utáni magyar zeneszerzés legnagyobb mestere volt. Annak a szerzőjét, aki maga vonakodott filmzenét írni, mert azt egyszerűen „zenei prostitúciónak” tartotta. Olyan ez, mintha Seneca műveit az általa megvetett cirkuszi nézők adták volna kézről-kézre. Akárhogy történik is, az műértékek születésük pillanatában megkezdik alkotójuktól független odüsszeiájukat a kultúra világúrijében és olykor hatalmas fényel árasztják el a homályos földgolyóbist.

Weöres Sándor: Rongyszőnyeg

– részletek –

13

Én is világot hódítani jöttem
s magamat meg nem hódíthatom,

csak ostromolhatom nehéz kövekkel,
vagy ámíthatom és becsaphatom.

Valaha én is úr akartam lenni;
ó bár jó szolga lehetnék!

De jaj, szolga csak egy van: az Isten,
s uraktól nyüzsög a végtelenség.

41

Megtudtad, amit
mindenki öröktől ismer,
és elfeledted
amit senkise tud.
Annyi vagy immár,
mint a többi –
most mutasd meg,
mi telhet tőled.
Mert könnyű, könnyű
törpék között
óriásnak lenni –

de nehéz és jobb,
ha törpék között
derekabb törpe vagy
a többinél.

43

Felebarátom mondd, voltál-e már úgy,
hogy a csukott könyv előtted feküdt,
titkok leltára, szépség ábécéje,
de nem nyithattad ki elolvasásra,
mert rajta szunnyadt egy macskakölyök
és sajnáltad az álmát megzavarni?

Kapcsolat

Impresszum

Felelős kiadó: Ballai László, 1022 Budapest, Fillér u. 78-82.

Felelős szerkesztő: Ballai László

Technológia és design: Vasáros András

ISSN 2063-4285

Elérhetőség

Szerkesztőség: szerkesztoseg@marczius15.hu

Webmester: webmaster@marczius15.hu